

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

TEKNOLOJİ KÜLTÜRÜ VE ETİK

Betül ÖZAYDIN

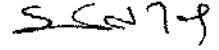
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Sait TA

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ ANABİLİM DALI
ISPARTA - 2010**

TEZ ONAYI

..Betti...~~Sait~~... tarafından hazırlanan “..Teknoloji..Kültür..ve..Etk...”
adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile Süleyman Demirel
Üniversitesi.....Eğitim..Teknolojileri.....Anabilim
Dalı’ nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman : (Ünvanı, Adı ve Soyadı) Yrd. Doç. Dr. Sait Toprak

(İmza)

(Üniversite Adı, Anabilim Dalı) SDÜ Eğitim Teknolojileri ABD

II. Danışman : (Varsa Yazılacak)

(İmza)

Jüri Üyeleri :

Unvan, Adı ve Soyadı Yrd. Doç. Dr. Mustafa KOC

(Üniversite Adı, Anabilim Dalı) SDÜ Eğitim Teknolojileri ABD

(İmza)

Unvan, Adı ve Soyadı Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir ÇAKIR (İmza)

(Üniversite Adı, Anabilim Dalı) SDÜ FBE Elekt. Bil. Eğt. ABD

Unvan, Adı ve Soyadı

(İmza)

(Üniversite Adı, Anabilim Dalı)

Unvan, Adı ve SOYADI

Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

Ç NDEK LER

Sayfa

Ç NDEK LER.....	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TE EKKÜR.....	v
EK LLER D Z N	vi
Ç ZELGELER D Z N	vii
S MGELER D Z N	viii
1. G R	1
2. KAYNAK ÖZETLER	6
2.1. Teknoloji	9
2.1.1. Epistemolojik problem olarak teknoloji	11
2.1.2. Antropolojik olarak teknoloji	12
2.1.3. Sosyolojik problem olarak teknoloji	13
2.2. Kültür	14
2.2.1. Alt kültür	18
2.2.2. Kültür sınıflandırmaları	19
2.2.2.1. Halk kültürü	19
2.2.2.2. Kitle kültürü.....	19
2.2.2.3. Popüler kültür	20
2.3. Kültür Dönü ümüne Teknolojinin Etkisi	22
2.4. Etik.....	26
2.5. Etik Kuramlar	29
2.5.1. Betimleyici etik.....	30
2.5.2. Normatif etik.....	30
2.5.2.1. Deontolojik etik	31
2.5.2.2. Teleolojik etik	31
2.5.3. Uygulamalı etik.....	33
2.5.4. Meta etik.....	33
2.5.5. Görecelik	33
2.6. İletim.....	34

2.7. İletişim Teknolojisi	35
2.8. Televizyon	36
2.9. Bilgisayar	39
2.10. Cep Telefonu	43
3. MATERYAL VE YÖNTEM	47
3.1. Materyal	47
3.2. Yöntem.....	47
4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA.....	49
4.1. Cep Telefonu Kullanımında Oluşan Kültür ve Etik	47
4.2. Bilgisayar Kullanımında Oluşan Kültür ve Etik.....	50
4.3. Televizyon İzlemede Oluşan Kültür ve Etik..	52
4.4. Bilgisayar, Telefon Kullanımı ve Televizyon İzlemede Oluşan Kültür ve , Etik'in Cinsiyetlere Göre Farklılıkları	53
4.5. Bilgisayar, Telefon Kullanımı ve Televizyon İzlemede Oluşan Kültür ve Etik'in Bölümlere Göre Farklılıkları	54
4.6. Bilgisayar, Telefon Kullanımı ve Televizyon İzlemede Oluşan Kültür ve Etik'in Örgüt Türüne Göre Farklılıkları	54
5. SONUÇ	55
6. KAYNAKLAR.....	59
EKLER.....	70
ÖZGEÇMİŞ	73

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

TEKNOLOJİ KÜLTÜRÜ VE ETİK

Betül ÖZAYDIN

**Süleyman Demirel Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Teknolojileri Anabilim Dalı**

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Sait TA

Bu çalışmada, teknoloji kültürü ve beraberinde getirdiği etik anlayışı araştırılmıştır. Teknoloji; cep telefonu, bilgisayar ve televizyon cihazları ile sınırlandırılmış, üniversite öğrencilerinin bu konulardaki görüşleri anket yolu ile toplanarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın çalışma kümesini 2009 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi, T.E.F. Bilgisayar Sistemleri Öğretmenliği ile Bilgisayar Kontrol Öğretmenliği bölümü öğrencilerinden oluşan toplam 251 öğrenci oluşturmaktadır. Bilgi toplama aracı olarak araştırmacı ve alan uzmanları tarafından geliştirilen anket uygulanmış, veriler aritmetik ortalama ve t testi sonuçlarına göre yorumlanmıştır.

Araştırmada, üniversite öğrencilerinin kulaklıkla müzik dinlerken tanıdıkları ile karışık kulaklıklarını çıkarttığı, arkadaşları ile konuşurken aynı zamanda cep telefonları ile ilgilenmenin uygun olmadığını düşündükleri, toplu kullanım alanlarında telefonlarını sessize aldıkları belirlenmiştir. Ancak özel günlerde, gelen mesajların diğer kişilere aynen gönderilmesi cep telefonlarının 24 saat açık tutulması gibi konularda bir kültür olduğu belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerinin, e-mail yazımlarında kişiyi özel hitapla başlamaya özen gösterdikleri, resmi e-maillerde ifadelerine dikkat ettikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin gelen e-mailleri geciktirmeden cevaplama, msn gibi ağlarda çevrim içi oldukları halde çevrim dışı görünme, bu ağlarda arkadaşlarından gelen teklifleri kabul etme kültürü olduğu belirlenmiştir. Öğrenciler, televizyonda sevdikleri program varken arkadaşlarının misafir olarak gelmesi durumunda televizyonu kapattıklarını belirtirken, bir kısmının televizyon için uydu bağlantısı yaptırdıktan sonra aile içi iletişiminde azalma olduğu, televizyon izlerken bir yandan da bir şeyler yeme kültürü olduğu belirlenmiştir. Teknoloji kültürü ve etik konusunda, cinsiyetlere ve bölümlere göre bazı konularda farklılık bulunmuş, öğrenci türlerine göre ise değişimi belirlenmemiştir. Bilgisayar, cep telefonu ve televizyon kullanımında olumsuz kültürel değişimlerin olduğu, etik anlayışının farklılığı, ancak oranların çok yüksek olmadığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji, kültür, etik, cep telefonu, bilgisayar, televizyon

2010, 74 sayfa

ABSTRACT

M.Sc. Thesis

CULTURE OF TECHNOLOGY AND ETHICS

Betül ÖZAYDIN

**Suleyman Demirel University
Graduate School of Applied and Natural Sciences
Department of Educational Technologies**

Supervisor: Asst.Prof.Dr. Sait TA

Culture of technology and its associate ethics was investigated in the present study. Technology is limited with cell phone, computer and television instruments and the ideas of the students on these issues were evaluated using a questionnaire. Two hundred and fifty-one students who had registered to Departments of Computer science education and Computer Control of Suleyman Demirel University in 2009 porticiputed in the study. A questionnaire, which was developed by reseachers and specialists in the area, was used in the study and the input data was evaluated by calculating arithmetic avareges and t tests.

It was found that university students took off head phones while they meet a friend, they think that it is wrong to play with their cell phones while they are talking to their friends and put their cell phones to silent moden.It was also found that there appeared a culture about forwarding the received messages to the others in private days and holding the phone on for 24 hours. Students reparted that they started their e- mails with personal salutations and paid attention to their expressions in formal e- mails. It was found that students developed culture of replying e-mails without delay, showing their selves as off line although they are on-line and accepting invitations of their friends in the Internet programs such as MSN Mesenger. Students reported that even if they watch their favorite programs, they switch off the tv when their friends show up. Some of them repated that communication among, the family members reduced after they had started to use satellite TV receivers. Also it was found that a culture of eating while watching TV has occurred. About technology culture and ethics, some differences in some areas according to genders and departments were found, however no difference was found according to type of teaching.

It was determined that some cultural changes have occured in the use of computers, cells phones and TV and ethic conception has changed but the rates were not so high.

Key words: Technology, culture, ethics, cell phone, computer, tv

2009, 74 pages

TE EKKÜR

Ara tırmayı olu turmamda çok de erli bilgileri ve akademik tecrübesiyle hiçbir zaman deste ini esirgemeyen e itim bölümü ba kanı ve danı man hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Sait TA ba ta olmak üzere, Yrd. Doç. Dr. Muhammet DEM RB LEK, Yrd. Doç. Dr. Mustafa KOÇ' a te ekkür ederim.

Tezimin her a amasında beni yalnız bırakmayan aileme sonsuz sevgi ve saygılarımı sunarım.

Betül ÖZAYDIN
ISPARTA, 2010

EK LLER D Z N

ekil 2.1. Etik kuramlar	29
-------------------------------	----

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 4.1. Ölçek seçenekleri ile puan aralıkları	48
Çizelge 4.2. Üniversite öğrencilerinin, cep telefonu kullanımında oldukları kültür ve etik ile ilgili bulgular	49
Çizelge 4.3 . Üniversite öğrencilerinin, bilgisayar kullanımında oldukları kültür ve etik ile ilgili bulgular	50
Çizelge 4.4. Üniversite öğrencilerinin, televizyon izlemede oldukları kültür ve etik ile ilgili bulgular	52
Çizelge 4.5. Üniversite öğrencilerinin, bilgisayar, telefon kullanımı ve televizyon izlemede oldukları kültür ve etinin cinsiyetlere göre farklılığı ile ilgili t testi bulguları	53
Çizelge 4.6. Üniversite öğrencilerinin, bilgisayar, telefon kullanımı ve televizyon izlemede oldukları kültür ve etinin bölümlere göre farklılığı ile ilgili t testi bulguları	54

S İMGELER DİZİNİ

\bar{X}	Aritmetik Ortalama
SS	Standart Sapma
K	Kız
E	Erkek

1. G R

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra, bilgisayar ve bilgisayar teknolojilerinin hızla gelişmesiyle birlikte, sanayi toplumu yerini, üretim ve yönetim sürecinde insan faktörünün ve bilginin daha önce görülmedik düzeyde ön plana çıktığı, oldukça farklı yapısal özelliklere sahip olan yeni bir toplum ekline bırakmıştır. Bu yeni topluma, Peter F. Drucker “bilgi toplumu”, Paul Holmes “kişisel hizmet toplumu”, Zbigniew Brezezinski “teknokratik çağ”, Martin “enformasyon toplumu” ve Köksal ise; “bilgi toplumu” olarak adlandırmaktadır (Bozkurt, 2000). Bilgi toplumu, önce yavaş yavaş sonra çok yaygın ve hızlı bir biçimde oluşan, klasik kültürün dışında ayrı bir kültüre sahip olmuştur. Özellikle gelişmiş ülkelerde; edebiyat, resim, müzik, basın ve reklam biçiminde ortaya çıkan bu kültür, yılları kısa bir anda ardından sürükleyen bir olgu olarak var olmaktadır (Ataseven, 1991). Böylece kültürde dönüşümler yaşanmaya başlamıştır. Kültür dönüşümlerine neden olan en büyük etki ise teknoloji gelişimidir. Toplumlar da, farklı alanlarda ortaya çıkan sorunlara çözüm bulmak amacıyla çeşitli “teknikler”, “teknolojiler” geliştirmişlerdir. Bu alanda ortaya çıkan değişiklikler hem toplumun ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmiş hem de bu üretim sonucu içinden çıktığı toplumu önemli ölçüde dönüştürmüştür. Farklı yöntem ve araçların kullanılması, zamanla toplumun daha karmaşık bir yapıya bürünmesine neden olmuş, üretim, iletişim, ulaşım tarzlarını değiştirmiştir. Teknoloji bir yandan toplumun ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlarken, bir yandan da içinden çıktığı toplumun gelişimine etki etmiştir. Teknolojik ürünler gündelik yaşamda varlığını ayrılmaz olarak hissettirmektedir. Bu durum teknoloji kültürünü de beraberinde getirmiştir. Teknoloji kültürü bireylerin teknolojiyi kullanırken oluşturdukları yeni yaşam biçimleridir. Teknoloji kültürü ile iletişim biçimimiz, ulaşımımız, çalışma şekillerimiz, kullandığımız kavramlar ve çevremizde olup bitenleri algılayışımız da önemli dönüşümlere uğramıştır (Beli, 2007).

Bu dönüşüm ile ortaya çıkan kültür, yeni bir etik anlayışını da oluşturmuştur. Bireylerin teknolojiyi kullanımında, birbirleriyle olan iletişimde etik değerleri değişmiştir. Teknoloji toplum yaşamında refahı önemli ölçüde arttırmıştır, bunun

yanında olumsuz etkileri de olmu tur. Bireyleri sınırlandıran, sosyal ilişkileri önemli ölçüde etkileyen bir yaşam tarzı olmu tur. Cep telefonu, internet ve televizyon gibi en yaygın teknolojik araçlarla, gençlerin çok erken dönemde tanışması ve günlük yaşamında kullanır hale gelmesi ile oluşan bazı etik dışı davranışlar dikkati çekmektedir. Bu davranışlar toplumda etik görülmeye başlandı ve bir kültür haline gelmiştir. Teknolojinin toplumsal yaşam üzerinde ortaya çıkan etkileri son yıllarda tartışılmaya başlandı bir konudur. Naisbitt (2004)'in de belirttiği gibi, gelişmelerin geniş ölçekli etkilerine dikkat etmemize rağmen, yakın çevremize nasıl etkilerde bulunabileceği ile ilgili pek de fazla düşünülmemiştir. Her yeni teknolojinin ev ortamına, iş yerine ve diğer yaşam alanlarımıza girmesi ile birlikte önemli davranış ve tutum değişikliklerinin ortaya çıkması da son derece normaldir (Beşli, 2007).

Teknolojide yaşamın değişimlerle birlikte bilgi toplumu olma yönünde yeni paradigmlar, değişen inanç ve değerler ortaya çıkmıştır. Yeni iletişim teknolojilerinin hayatımızın vazgeçilmezleri haline gelmeleriyle birlikte; artık insanlar günlerinin çoğunu, bilgi almak veya boş zamanı değerlendirme için yeni iletişim teknolojileriyle geçirmeye başlamışlardır. Evdeki, işteki günlük alışkanlıklarımız ve aile bireyleriyle, arkadaşlarla, komşularla ilişkilerimiz bu teknolojilere hayatımızda ayırdığımız yere göre belirlenmektedir (Alanku, 2003).

Yeni teknolojilerin, hayatın vazgeçilmezi olduğu günümüzde, toplum kültürünün dejenerasyon olmaması için belli bir tutum izlenmelidir. Rerbert Marcuse'e göre kitlelerin yararına benimsenecek tutum, her şeyden önce insanı içine düştürdüğü yalnızlıktan, edilgenlikten kurtaracak iletişim ve kültür politikalarıyla mümkündür. Temel hedef toplumda iletişim bilincini yaratmak olmalıdır. Özkök (1985)'ün belirttiği gibi iletişim bilinci, hem bu araçları kullanan, hem de bu araçlardan yararlanan insanların kullandıkları teknolojilerin ne olduğunu fark etmeleri anlamına gelmektedir. İletim bilincini, geliştirmekse, insanın kendi elindedir (Ataseven, 1991).

Teknolojiyi en çok kullanan kesimin gençler olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle teknoloji kültürünü oluşturanlarında başta gençler olduğunu söyleyebiliriz.

Gençlik toplumu en az bütünümler, toplumu en çok etkileyen kesimdir. Sorumluluğu yükümlü olduğu için toplumun en yaratıcı, en güçlü parçasıdır (Kongar, 1993). Bundan dolayı gençliğin sorunlarını toplumun sorunlarından soyutlamak olanaklı değildir (Aydoğmuş, 2006). Gençliği ve toplumu ortak noktada buluşturan ortak payda kültürüdür. Kültür, toplumda meydana gelen değişimler bütünüdür. Yaşayan, yaşatan ve yaşayan varlık olarak geçmişten geleceğe sürekli devam eder (Güvenç, 1993). Her kültür olgusu kültürün bütünü gibi doğar, gelişir, kaybolur veya yeni fonksiyonlarla genişler, gençleşir. Toplumda yaşayan her alanda kendiliğinden bir kültür meydana gelir. Teknoloji ile birlikte oluşan teknoloji kültürü, günümüzde modern teknolojinin ortaya çıkması ile değişim süreci yaşamaktadır. Toplumda oluşan her kültür gibi gelişmelerin hız kazanması ile birlikte oluşan bu yeni kültür de toplumda yerini almıştır. Teknoloji insan hayatının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir, kültür ise bir yaşam biçimidir, toplumsal bir davranıştır. İşte bu nedenle teknolojinin kültür ile olan sıkı bağlarının altının çizilmesi kaçınılmaz olmaktadır.

Genel olarak toplum ve teknoloji ilişkisi ile ilgili iki temel görüş söz konusudur. İki teknolojinin toplumdan bağımsız bir şekilde geliştiği ve ortaya çıkan ürünün toplumu dönüştürdüğü yönündedir. Bu görüşe göre teknoloji, toplumu tek yönlü olarak dönüştürmeye başlamıştır. Bu bakımdan toplumu ve kültürü teknolojik gelişmeler arasında etken, oluşturucu, üreten durumundan; edilgin, tek yönlü olarak etkilenen, bir konuma indirgemektedir. Teknolojinin kendi içinde geliştirilmesi elbette ki hızına, uygulandığı alanlara önemli etkilerde bulunmuştur. Ancak dikkat etmek gerekir ki bu durumun gerisinde yapan, bilen, düzenleyen ve tarihî, kültürel, politik ve ekonomik bütünlüğü ile toplum yaratmaktadır. Diğer bakımdan açısına göre ise toplumun bir takım ihtiyaçları, dönemin politik ve ekonomik gereklilikleri sonucunda teknolojilerin geliştirildiği ve teknolojinin toplumun ihtiyaçlarına karşılık vermesi ile birlikte anlam ve önemini kazandığı yönündedir (Belli, 2007). Günümüz şartlarında teknoloji ve toplum ilişkisini tek bir tarafa açıklama çabası mümkün görünmemektedir. Teknoloji oluşturduğu toplumu etkilerken, toplumun ihtiyaçları da oluşturduğu teknolojileri etkilemektedir.

Kültür toplumların dünü ile yarınını birle tiren çok önemli bir olgudur. Kültür sayesinde topluluklar topluma dönü ür. Kültür geçmi ten miras kalmasına ra men, her geçen gün yeni de i iklikler eklenerek devam eder. Teknoloji ise hiç durmadan yenilenmekte, insanların ihtiyaçları do rultusunda geli mekte ve insanları geli imi ile etkilemektedir. Teknoloji ve kültür arasında kar ılıklı bir üretim ili kisi söz konusudur. Kültür teknolojiyi etkilemekte, teknolojik geli meler de kültürel de i imi tetiklemektedir (Çamkara, 2007). Günümüzde teknolojinin hızla de i imi ile kültürde bir dönü üm ya anmaktadır. Teknolojinin toplumda olu turdu u dönü üm ile teknoloji kültürü ekillenmektedir. Bireylerin ya am ekli de bu kültürden etkilenmektedir. Sonuçta ise, insanların etik de erlere bakı ı de i mi tir. Teknoloji kullanımı toplum kültürünü ve etik anlayı nı etkisi altına almı tır. Her geçen gün ilerleyen teknoloji, büyük bir dönü ümü beraberinde getirirken, toplumun geldi i nokta oldukça önemlidir bu nedenle ara tırma teknolojinin kültür ve etik anlayı ndaki etkisini inceleme açısından oldukça önemlidir

Teknolojinin olu turuldu u kültür ve etik anlayı ı teknoloji de ki ilerleyi ile sürekli farklıla maktadır. Teknoloji kimi zaman yararlı olurken kimi zamanda kültürel de i melere neden olmaktadır. Ancak bu durum her zaman olumlu yönde de ildir. Bireyselle en bir toplum haline dönü üme neden olmaktadır. Son zamanlarda en çok kullanılan teknolojiler arasında olan cep telefonu, bilgisayar ve televizyon gibi cihazlar kullanılırken, nasıl davranılmaktadır. Buna kar ın nasıl davranılırsa daha etik kullanım gerçeke ir. Bunların cevabı teknolojinin olu turdu u kültürün yanıtı olacak ve olumsuzlukların ortadan kalkmasına yardımcı olacaktır. Gençlerin teknolojiyi kullanım ekli ile olu an kültür ve beraberinde geli en etik anlayı nı belirlemek bu acıdan son derece önemlidir.

Farklı alanlarda kültür, teknoloji ve etikle ilgili ayrı çalı malar olmasına ra men teknoloji kültürü ve etik ile ilgili çalı ma bulunmamaktadır. Bu nedenle ara tırmada, üniversite ö rencilerinin teknoloji kullanımında olu turdukları teknoloji kültürü ve eti nin nasıl oldu u ara tırılmı ve bu amaçla a a ıdaki sorulara cevap aranmı tır:

- 1- Üniversite ö rencilerinin cep telefonu kullanımında olu turdukları kültür ve etik nasıldır?
- 2- Üniversite ö rencilerinin bilgisayar kullanımında olu turdukları kültür ve etik nasıldır?
- 3-Üniversite ö rencilerinin televizyon izlemede olu turdukları kültür ve etik nasıldır?
- 4- Üniversite ö rencilerinin bilgisayar, telefon kullanımı ve televizyon izlemede olu turdukları kültür ve etik cinsiyetlere göre farklıla makta mıdır?
- 5- Üniversite ö rencilerinin bilgisayar, telefon kullanımı ve televizyon izlemede olu turdukları kültür ve etik bölümlere göre farklıla makta mıdır?
- 6 Üniversite ö rencilerinin bilgisayar, telefon kullanımı ve televizyon izlemede olu turdukları kültür ve etik ö retim türüne göre farklıla makta mıdır?

2. KAYNAK ÖZETLER

Teknoloji, kültür ve etikle ilgili birçok ara tırma yapılmı tır. Ancak ara tırmayı do rudan ilgilendiren bazı çalı malar a a ıda verilmi tir.

İhan (2005) ara tırmasında, kuramsal açıdan cep telefonu ve internetin sektörel anlamda ve gündelik hayattaki yerini incelenmi ve bu teknolojileri kullananlar üzerinde de erlendirmeler yapılmı tır. Yeni ileti im teknolojilerinin gündelik hayat içerisindeki konumu, Kayseri örne i üzerinde ara tırılmı tır. Kullanıcılar arasında olumlu yönde bir de i ime neden olmakla birlikte bu teknolojilerin; köklü bir de i imi gerçekte tiremedi i, beraberinde birçok farklı sorunu ortaya çıkardı ı, faydasız kullanımın fark edilenden fazla oldu u ve bu anlamda yeni ileti im teknolojilerini, yenili i ve de i imi ortaya koyan göz kama tırıcı söylemlerden arındırmak gerekti i sonucuna ula mı tır.

Sarı (2006), kitle ileti im araçlarından televizyonun etkileri ve i levlerini ara tırmı tır. Kültür üretme makinesi olan televizyonun üretip tüketime sundu u programlara bir örnek olarak Popstar Türkiye yarışmasının Türk toplumu üzerindeki etkilerini incelemi tir. Kitle kültürü ve popüler kültür üzerine alan yazın taraması yapılmı tır.

Karaca (2007), internet kullanımının, liseli gençlerin sosyal hayatlarındaki yerini ve etkilerini ara tırmı tır. Ara tırmada, liseli ö rencilerin cinsiyet, maddi durum, devam ettikleri okul gibi genel özelliklerinin yanında, ailevi durumları, sosyal ya antıları, psikolojik durumları gibi birtakım de i kenlerin internet kullanımı ile ili kileri ara tırılmı tır. Elazı ıl merkezindeki liselerde okuyan ö renciler arasından seçilmi 408 ö renciye, 51 sorudan olu an bir anket uygulanmı tır. Ara tırma sonucunda, ele alınan çe itli de i kenlerin, gençlerin ya antılarında internet kullanımına ba lı olarak ortaya çıkan bireysel, toplumsal, ailevi problemlerin ve internete dair de erlendirmelerinin olu umunda etkin oldu u tespit edilmi tir. Sonuç olarak, internetin pek çok avantajının yanında önemli ölçüde olumsuz etkileri de beraberinde

getirdi i; bununla birlikte, sosyal hayatımızda vazgeçilmez bir yer edindi i gerçe i açık bir ekilde ortaya çıkmı tır.

Genç (2007), makalesinde, insanlı ın tarihin hiçbir döneminde ileti imden kendisini soyutlamadı ı, medeniyet çizgisi etrafında farklı yöntemler icat ederek ileti im halinde oldu u belirtilmi ; geçmi ten günümüze ileti im hiyerar isi (duman, güvercin, mendil, mektup, e-posta) etrafında, bir döneme damgasını vurmu olan mektup yazma gelene inin, içinde bulundu umuz ça da gerek teknolojik, gerekse de küresel kökenli geli melerin hızına ayak uydurması neticesinde bir dönü üm geçirerek, yerini; -e-mail (msn, chat vb.) ya bırakı ı ele alınmı tır. Sürecin hızlı dönü ümü altında yatan nedenler, insanlara getirmi oldu u avantaj ve dezavantajlar sorgulanmı ; her iki ortamın (sözel - elektronik) sembolik açılımları ve formları incelenmi tir.

Çamkara (2007), makalesinde cep telefonu kullanımının yaygınla maya ba lamasıyla birlikte yılba ı, bayram vb gibi özel kabul edilen günlerde iyi dileklerin kar ı tarafa bildirilmesi amacıyla mesajla manın bir davranı biçimine dönü tü ü ve böyle özel kabul edilen günlerde insanların yaygın olarak, hazır mesajlardan yararlandı ı konusundan yola çıkmı tır. Yazısında, insanlar arası ileti imde büyük rol oynayan ve kısaca “iyi dilek bildiren sözler” ekinde tanımlanabilecek yazıların, ya anan teknolojik geli melerin ardından hayatımızın bir parçası haline gelen/ getirilen internet ve cep telefonları aracılı ıyla yaratılan kültür endüstrisi içerisinde dönü türülerek nasıl metala tırıldı ı üzerinde durmu tur.

Be li (2007), teknoloji karşısında geli tirilen tutumları ve teknolojinin etkilerini ölçmek amacı ile ortaö retim ö rencileri ile gerçekleştirilen anket çalı ması yapmı ve ö rencilerin teknolojiye ba ımlılık düzeylerini, genel olarak hangi ürünlere sahip olduklarını, kullanım yo unlu unu, bu durumun sosyal ili kilerine olan etkilerini, teknolojik geli meler karşısındaki tutumlarını ortaya çıkarmaya çalı mı tır. Ara tırma bilgisayar, cep telefonu ve mp3 gibi gençler arasında yo un olarak kullanılan ve günümüzde en çok göz önünde olan cihazlarla sınırlı tutulmu tur. Sonuçta teknolojinin aslında kültür, toplumsal yapı, politika ve ekonomi ile birebir

ili ki içinde oldu u, ne toplumun teknolojiyi belirleme ne de teknolojinin toplumu de i tirme noktasında tek yönlü bir ili kisinin olmadığı ortaya çıkmıştır Modern teknoloji ile birlikte teknolojinin, geli tirilmesi noktasında toplum, kültür, ekonomi ve siyaset ile ili kisinde önemli dönü ümler ya anmıştır. Kullanımın sosyal ili kileri üzerindeki etkilerini ölçmek amacı ile yöneltile sorulara verilen yanıtlar göstermektedir ki ö renciler gerek aileleriyle gerekse arkadaş ları ile olan ili kilerine önem vermektedirler. Katılımcıların ak amları aileleri ile birlikte olmayı önemli bir yo unlukta (%49,3) tercih ediyor olu u, toplumumuzda akraba ili kilerine verilen önemin ve bu ili kilerin yo unlu unun bir yansıması olarak görülebilir. Bu durum göstermektedir ki kültürel özelliklerimiz bir parça da olsa olumsuz etkileri bertaraf edebilme gücüne sahiptir.

Erdem (2008), bili im teknolojilerinin e itimde kullanılmasıyla birlikte ortaya çıkan etik sorunların ve ö retmen adaylarının bu konudaki görü lerinin belirlenmesi konusunda çalı ma yapmıştır. zmir ilindeki Ege ve Dokuz Eylül Üniversitelerinin E itim Fakültelerinde 2007-2008 e itim-ö retim yılında son sınıfta yedi farklı bölümde ö renim gören ö retmen adaylarına sorular sorulmu tur. Ara tırmada kullanılan ölçe i 555 ö retmen adayı yanıtlamıştır. Ölçekte, Fikri Mülkiyet, Toplumsal Etki, Güvenlik ve Kalite, A Do rulu u ve Bilgi Do rulu u olmak üzere 5 alanda etik inceleme yapılmıştır. Ara tırma sonuçlarına göre, Fikri Mülkiyet ile Güvenlik ve Kalite faktörleri açısından bölümlere göre anlamlı farklılık bulunmu tur. Toplumsal Etki ve Bilgi Do rulu u faktörleri, aileleri büyük ehirde ve ilde yasan ö retmen adayları köyde ve ilçede yaşayanlara göre daha etik görü bildirmi lerdir. Ö retmen adaylarının yabancı dil düzeylerinin bili im teknolojilerini kullanım davranı larını etkilemedi i sonucuna varılmış tır

Realsimple (2008) dergisinde yayınlanmış olan “Tech Etiquette” ba lıklı ara tırmada teknoloji kültürü hakkında yedi uzmanın görü ü yer almaktadır. Günlük ya amda yerini almış olan teknolojilerden, müzik çalar, bilgisayar ve internetin nasıl kullanıldı ı ile ilgili bilgilerin ara tırıldı ı bir ölçme aracı kullanılmış , katılımcıların görü leri alınmıştır. Ara tırmaya göre, yolda müzik çalar dinlerken, arkadaş larıyla kar ıla nca kulaklıkların çıkartılması, gelen e-maillerin geciktirilmeden

cevaplanması gerektiği, e-maillerinde emotion (gülen yüz) kullanımında karınızdaki kişiye göre davranmanın, e-maillerde selamlamayı ihmal etmemenin gerektiği belirlenmiştir (Anonymous, 2008).

Görkey (2008) araştırmasında, internet aracılığıyla tüketiciye ulaşan reklam iletileri, etik ve hukuk kuralları çerçevesinde incelenmektedir. İnternet ortamında yer alan reklamların etik ve hukuk kurallarının dışına çıkarak kişiye verdiği zararın ortaya çıkarılması amacıyla; bir ay boyunca farklı kategorilerde yer alan beş internet sitesi üzerinde yayınlanan reklam mesajları incelenerek içerik analizi yapılmıştır. İnternet reklamcılığının içeriğine baktığımızda; reklam iletilerinin tüketicinin isteği ve bilincinde olduğu tüketiciye ulaşmasını, kişisel hak ve hürriyetlerin tersine kişinin mahremiyet alanlarına müdahale edildiği, kişinin tüketime yönlendirildiği ve reklam yasalarının internet ortamında kişiyi korumak adına yetersiz kaldığı ortaya çıkmıştır.

Bu araştırmada ise; teknoloji kültürü ve etik konusu üzerinde durulacak, teknoloji olarak televizyon, cep telefonu ve bilgisayardan bahsedilecektir. Teknolojinin kültürde dönüşüme neden olduğu, bu dönüşümler içinde insan iletişiminde de dönüşümler görüldüğü düşünülmektedir. Bu nedenle teknoloji, kültür, etik, iletişim ve iletişim teknolojileri kavramlarının bilinmesi önemlidir.

2.1. Teknoloji

Teknoloji, insanın maddi çevresini denetlemek ve değiştirmek amacıyla geliştirdiği araç-gereçlerle, bunlara ilişkin bilgilerin tümü veya üretim sürecinde yer alan her türlü alet, araç-gereç ve makinelerle bunların mal ve hizmet üretiminde istihdam edilmesiyle ilgili bilgiler bütünü; belli bir kullanım derecesine ulaşabilen için gerekli olan yöntem ve teknikler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Demir ve Acar 1993). Simon (1983), insanın bilimi kullanarak doğaya üstünlük kurmak için tasarladığı rasyonel bir disiplin olan teknolojinin, somut ve deneysel anlamda temel olarak teknik yönden yeterli küçük bir grubun örgütlü bir hiyerarşik yardımıyla bütünü geri kalanı üzerinde denetimi sağladığını belirtmiştir (Erdem, 2008). Teknoloji insanın

üretim araçlarını kullanarak çevresini de i tirmek için geli tirdi i metotlardır. Çakmakçı (1999)'ya göre; nşanlar tarafından yapılp geli tirilen ürünlerin toplamını temsil eden, teknoloji bir kültürün, bir dü üncenin, bilgi birikiminin ürüne yansıması, belirli amaçlara ula mak için çe itli a amalarda geli tirilen bilgi birikiminin üretim sürecine uygulanmasıdır (Beyit, 2006).

Teknoloji, ilk olarak üretimle ilgili bilgiyi kapsamaktadır. Bu bilgi bilimsel bilgi (kodlanmış bilgi), mühendislik veya i letim becerisi olarak sıralanabilir. kinci olarak, organizasyonu içermektedir. Örne in; üretim süreçlerindeki de i me, i bölümündeki de i meler gibi. Üçüncü olarak teknolojiyi içermektedir. Makineler, aletler ve di er donanımlar ile bunların i letim kurallarını, bakım, onarım ve e itim gibi yardımcı faaliyetlerini de kapsamaktadır (Aslan, 2007). Kaya (2004) teknolojinin, bir mal veya hizmetin üretimi için bilgi, organizasyon ve tekniklerin bütünü olarak dü ünülebildi ini söylemektedir (Aslan, 2007).

Teknoloji; teknik gibi görünmekle birlikte, özünde bilimin sosyal ya ama uyarlanmış halidir. nşanlar geli mi beyin gücü yardımıyla, do a kar ısındaki zayıflıklarının üstesinden gelebilecek yöntem ve teknikleri bulup, ya ama biçimleri geli tirmilerdir. Bu yöntemlerden ilki olan alet yapmakla teknoloji tarihi de ba lamı tır (Göksel, 2004). Bu yönüyle teknoloji bir mal veya hizmeti üretmenin toplumsalla mı biçimidir. Temel bilimlerde elde edilen ve toplumsal süreçler içinde biriken bilgilerin pozitif bilimler yoluyla toplumsal üretime uygulanması sürecini içeren teknoloji, üretim ba ta olmak üzere tüm toplumsal süreçlerle yakından ilgilidir. Bu nedenle teknoloji toplumsal bir olgu olarak ele alınmalıdır (Atabek, 2001). Bu yönüyle teknolojinin modern toplumların ayrılmaz bir parçası ve gündelik hayatımızın hemen her bölümünde temel bir ö e haline geldi i bir gerçektir. Toplumsal alanın sınırları içindeki hemen her türlü i , teknik, bir araç yardımıyla gerçekleştirilmektedir. Seyahat etmek, haberle mek, mal üretmek, e lenmek, hizmet sa lamak için artan oranda teknolojiden yararlanılmaktadır (Timisi, 2003).

Günümüzde de teknoloji denilince aklımıza öncelikli olarak makineler, karma ık devreler, roketler, geli mi ula ım araçları gibi daha çok konunun maddesel

boyutuna ilişkin eylemler gelse de, teknolojinin bir de toplumsal arka planı vardır. Bu arka plan onun şekillenmesinde ve geliştirilmesindeki en önemli etkenlerden biridir. Teknoloji konusunu sıradan anlamlarının dışında, birey ve toplum açısından dü ündü ümüzde daha farklı bir boyutu ile karşılarız (Ural, 2006).

Teknoloji üç yaklaşımla ele alınabilir; Birincisine epistemolojik, ikincisine antropolojik ve üçüncüsüne de sosyolojik yaklaşım adı verilmektedir (Mitcham ve Mackey, 1983).

2.1.1. Epistemolojik problem olarak teknoloji

Bu yaklaşımın önde gelen temsilcileri arasında Skolimowski, Bunge ve Jarvie gösterilebilir. Temellendirmeler farklılaşsa da, bu yaklaşımda Skolimowski'nin görüşleri temsilidir. Skolimowski üç iddia ileri sürmektedir.

1. Teknoloji uygulamalı bilim değildir.
2. Teknoloji bilim değildir.
3. Teknoloji ile bilim arasındaki farklılık en iyi biçimde bilimsel ilerleme fikri ile teknolojik ilerleme fikri incelenmek suretiyle kavranabilir (Ür, 2009).

Skolimowski'nin çözümlemesini üzerine oturtacak temel iddia üçüncü iddiasıdır. Bu iddiaları açıklarsak;

1. Teknolojiyi uygulamalı bilim biçiminde algılayanlar teknolojiyi esas itibarıyla ve olarak, diğer bilimlerin bir türevi biçiminde sunmaktadırlar; dolayısıyla teknolojinin bağımsız, kendine özgü bir konumu olmayacağını, teknolojiyi bilimsel yapanın; diğer bilim dallarının, özellikle de doğa bilimlerinin uygulaması olduğunu ileri sürmektedirler. Teknolojinin bilimselliğini parçalarına ayırınca karşımıza fizik, kimya, optik, elektromanyetik gibi bilim dalları çıkmaktadır. Skolimowski'ye göre bu görüş, teknolojik ilerleme fikrini hesaba katmadığı için hatalıdır (Ür, 2009).

2. Teknolojinin bilim olmadığı iddiası; teknolojik gelişmeyi etkileyen faktörlerle bilimsel gelişmeyi etkileyen faktörlerin tamamen farklı olduğu görüşüne dayandırılır.

Bilimsel ilerleme gerçekli i, do runun pe inden ko makla ortaya çıkmaktadır. Fakat aynı eyi teknoloji için de söyleyebiliriz? Bilimin ilerlemesinde oldu u gibi teknolojinin ilerlemesinde de amaç bilginin geni letilmesi ve do runun elde edilmesi midir? Skolimowski' ye göre bu sorunun cevabı kesin bir "hayır" olmu tur. Böylece temel iddiaya adım atılmı tır.

3. Bilimde veri olan gerçeklik ara tırılmaktadır, buna kar ılık teknolojide kendi tasarımımıza göre biz bir gerçeklik olu turmaktayız. Bilim, olan ile ili kiliyken, teknoloji olması gereken, olabilecek olan ile ili kilidir. Teknolojik ilerlemenin özgülü ü, aynı türden eyleri daha iyi üretmenin araçlarını sa lamasıdır. Daha iyinin içeri ini ise u be özellik doldurur:

- a) daha dayanıklı olma,
- b) daha güvenilir olma,
- c) daha duyarlı olma,
- d) i levini daha hızlı yerine getirme,
- e) bütün bunların bile imi.

Bunların tümü göz önünde bulunduruldu unda bilimsel ilerleme ile teknolojik ilerlemenin hem amaçları, hem de araçları itibariyle farklı oldukları sonucuna ula mak güç de ildir (Ü ür, 2009).

2.1.2. Antropolojik olarak teknoloji

Bu yakla ıma göre; teknoloji, geli iminin her safhasında, gündelik ya amın pratik ihtiyaçlarından de il, insanın bilinçaltının gizli katmanlarındaki hayaller, arzular, dinsel motifler tarafından ekillendirilmi tir. Bunların olu tu u yer ise insan zihnidir (Ü ür, 2009).

2.1.3. Sosyolojik problem olarak teknoloji

Bu yaklaşımda; Teknolojinin yeni bir toplumsal ortam oluşturduğunu, bütün toplumsal olgular da artık bu yeni ortam içine yerleştirilmiştir. Sosyolojik yaklaşıma göre; iktisadın, politikanın ve kültürel alanın teknoloji tarafından etkilendiğini ya da tadil edildiğini söylemek doğrudur; tam aksine, tüm bu alanlar teknolojinin içini oturmalarıdır (Ür, 2009).

Teknoloji sadece araç gereçlerle sınırlı kalmamakta, toplumsal yaşam üzerinde önemli değişimlere sebep olmaktadır. Yeni teknolojiler, tüm sanat etkinliklerini, bilimsel araştırmaların yapılışını, eğitim sistemini, işletme yapılarını ve toplum kültürlerini dönüştürmektedir (Aslan, 2007). Teknoloji ile toplum arasında sıkı bir bağ vardır.

Teknoloji ile toplum arasındaki bağ ise beş farklı görüşle ifade edilmektedir. Bunlar Enstrümantal, Substantive, Eleştirel (Critical), Determinist ve Sosyal Yapılandırmacı görüşlerdir (Pacey, 1983; Feenberg, 1991).

Enstrümantal görüş, teknolojinin nötr olduğunu, kültürden etkilenmediğini savunur. Teknoloji bir araçtır, yansızdır. Teknolojiyi kullanan bireyler onu iyi ya da kötü amaçlı kullanmaktadırlar. Substantive görüş, teknolojinin düşüncelerini topluma, aşılandıranı ifade eden görüştür. Teknolojinin kaderine mahkum olduğunu ifade edilir. Substantive görüşe göre, teknoloji kullanılmayarak insanların özüne dönüşü sağlanmalıdır. Eleştirel görüş, teknolojinin insanlar tarafından kontrol edildiğini, tek taraflı bir fikre hitap ettiğini belirtmektedir. Bu görüşe göre, teknoloji karmaşıktır, dizaynının insanlar tarafından yapılması gerekmektedir. Determinist görüşe göre, Topluma yön veren teknoloji, her şeyin nedeni olarak görülmektedir. Nötürlük vardır. Ancak üreticilerin, teknoloji sayesinde düşüncelerinin topluma yön verdiğini düşünülünce, nötürlük kırılır. Sosyal yapılandırmacı görüş ise; teknoloji ve toplum arasında çift yönlü etki olduğunu, her ikisinin de birbirini etkilediğini söylenmektedir.

Teknoloji ve toplum dü ünölünce, yukarıdaki görü lerden sosyal yapılandırmacı görü ün daha gerçekçi oldu u görülmektedir. Bilgi ça ına geçi ile yeni bir uygarlık ve buna ba lı yeni hayat tarzı ortaya çıkmı tır. Bu uygarlık, yeni aile tarzlarını, farklı e itim, çalı ma, sevme ve ya ama biçimlerini de beraberinde getirmi tir. Bütün bunlardan daha da önemlisi, insanların ve toplumların bilinçlerinde de i iklik olu turmu tur. Bilgi ça ının en belirgin özelli i teknoloji merkezli ya am tazıdır. Teknoloji toplumların kültürlerinde de köklü de i ikliklere yol açmaktadır (Turan, 2006). Teknolojinin modern toplumların ayrılmaz bir parçası ve gündelik etkinliklerimizin hemen her bölümünde temel ö e haline geldi i yadsınamaz bir gerçektir. Teknolojinin toplumdaki rolünü anlamak yalnızca kendi içinde de il, bizzat toplumu anlamanın bir parçası olarak önemlidir (Timisi, 2003). Özellikle bili im ve multi-medya da ki teknolojik geli meler günümüzde; insanların çalı ma tarzlarından, ya am tarzlarına, e lence kültüründen ticari faaliyetlerine kadar pek çok alanda yeni uygulamaları gündeme getirmi tir (Keser, 2000). Bu uygulamalar ise yeni kültür anlayı ının olu masına neden olmu tur.

2.2. Kültür

Kültür, aklın bazı yetilerinin amaca elveri li, dü ünsel çalı ma ve pratiklerle geli tirilmesi olarak tanımlanır (Güvenç, 1996). Moles (1983)'a göre; bireyin kendini gerçekle tirmesine ve geli menin geli imine katkıda bulundu u ölçüde, tüm alanlarda, insan ve insanlı ın ortaya koydu u ilerlemelerin bütünüdür (Yıldız ve Bitirim, 2005). Tanımda da belirtildi i gibi, kültür, birikimsel bir bütünlük yaratmakta ve hayatın her alanındaki ilerlemelerle geli mekte, bir de er ifade etmektedir. nsanların olu turdu u, ya adı ı ve ku aktan ku a a aktardı ı bir ya ama biçimi (Erol, 1999) olan kültür, insan do asının psikolojik art alanı içinde ve insanı biçimlendiren bir ö e olarak ele alınmaktadır. nsan biyolojik varlık alanının yanı sıra bir de psiko-sosyal varlık alanına sahiptir. nsanı öteki varlıklardan ayıran bu alandır ve insani eylemler; bu alanda insanın do umdan sonra ö rendi i bilgi, sanat, gelenek, görenek, inanç ve alı kanlıkların denetiminde geli ip gerçekle ir. nsanın sosyal varlık alanına hükmeden bu özelliklerin hepsine birden kültür adı

verilmektedir (Maden, 1993). Kùltürün yüz altmı dört farklı tanımını derleyen iki Amerikalı antropolog, A. Kroeber ve C. Kluchohn'un ise kùltürü söyle tanımlamı lardır.

“Kùltür, temelde insanların var oldu u maddi yapılar da dâhil olmak üzere, insan gruplarının etkinli i sonucunda ortaya çıkan, semboller aracılı ıyla kazanılan ve iletilen dü ünçe, algılama ve sembolize edilmi belirli tepki biçimlerine dayanmaktadır, kùltürün çekirde ini geleneksel dü ünceler ve özellikle bu dü üncelerin ba lı oldu u de erler olu turmaktadır” (Sarı, 2006).

Giddens (2001)'a göre ise; kùltür kavramıyla, insan topluluklarının ö renilen davranı biçimlerinden söz edilmektedir. Bu davranı biçimleri genetik ya da kalımsal de ildir. Toplum içinde ya amak suretiyle ö renilen bu davranı lar, toplum bireylerinin tamamı tarafından payla ılır ve aynı zamanda toplum içindeki payla ımları ve i birli ini destekler. Kùltür, hem soyut hem de somut olguları kapsar. Soyut tarafıyla, inançları, fikirleri hatta yakla ımları kapsarken, somut yönüyle de toplumun payla tı ı sembolleri ve hatta teknolojiyi içine alır (Aya lı, 2006). Turhan (1972)'a göre ise kùltür, toplumda ki her türlü bilgi, alı kanlık, de er ölçütü, genel tutum, görü ve davranı ekillerini içine alan, o toplumun üyelerinde ortak olan, di er toplumlardan ayırt etmeye yarayan, ya ama tarzı sunan, maddi ve manevi de erlerden olu an bir bütündür (Tuna, 2008). nsan davranı larının nedeni kùltür do rultusunda olu maktaki, sonuçları da kùltür çerçevesinde de erlendirilmektedir. Ortaya çıkan davranı ların de erlendirilmesini sa layan soyut bir mekanizma olarak kùltür; davranı ların olu masında, peki mesinde ya da de i mesinde etkili olmaktadır. Kùltüre, içinden do up büyüdü ü toplumun ya am tarzını belirleyen bir unsur olarak da bakıldı ı görülmektedir. Kùltür, kazanılan bir davranı kalıbı olarak nitelenen, insanın yaptı ı her eyi içeren bir ya am biçimidir. Kùltür, böyle bir ya am biçimi niteli iyle gelenekten töreye; konu madan müzi e; yiyecekten içece e; konuttan giyece e kadar tüm insani davranı kalıplarını içeren karma ık bir olu um, bir bütündür (Engin, 1990). Kùltür, bir ya am biçiminin olu masını ve dı a çıkmasını sa layan dinamik ve birikimsel bir olgu olarak ele alınmaktadır. Benzer bir tanıma göre ise kùltür, insana yükledi i i levlerle, getirdi i sınırlamalarla, bunların

sonucunda belirlenen kurallar veya benimseyilerle oluşan bir yaşam biçimi, hayat alanıdır; o alanın içinde olanlar kültürün örtülü ve açık etkileriyle şekillenirler (Güven, 1999). Buna göre iletişimde bulunan kişiler, belli bir mekan ve zamanda kültür (simgeler) üzerinden birbirleriyle karşılıklı etkileşimde bulunmaktadır. Kültür, kuşaktan kuşağa geçen ve toplumdan bireye kazandırılan yaşam biçimi olup, toplum tarafından yaratılmış olan ayrıntılı detaylar ve anlamlardan oluşan sembolik bir toplum çevresi ya da Williams'ın ifadesiyle, bir anlamlandırılma sistemidir (Gökçe, 2002).

Kültür tanımlarının ortak özelliğine bakıldığında, kültürün; zamana, mekana ve toplumlara göre değiştiği görülmektedir. Reimann (1986)'in de belirttiği gibi: kültür sözcüğünden, davranış ve uyum örnekleri anlaşılabilir. Bu örnekler, giyinme, oturma (ikamet etme) biçimleri, aygıtlar, makineler gibi bireysel gereksinimleri belirler (Ültanır, 2003). Edward Taylor'un 1871'de yaptığı kültür tanımına göre, kültür, bilgiyi, inancı, sanatı, ahlakı, hukuku, örf ve adetleri insanın toplumun bir üyesi olması dolayısıyla kazandırdığı dil yeteneği ve alışkanlıkları içeren karmaşık bir bütündür (Güvenç, 1999). İnsanın icra ettiği tüm alanları kapsar. Yani, materyallerle ilgili yaşam güvencesinden hareket ederek, sosyal yaşam düzenleri üzerinden geçip, estetik ve detaylara uyumlandırılmış çevre artlarına kadar uzanır (Ültanır, 2003). Kültür, sosyal gruplara kimlik kazandıran ayırt edici özelliklerle bağlantılı genel bir ifadedir. Toplumsal gelişme süreci içinde oluşan manevi detaylar, bireyin ait olduğu gruba bağlı olarak düşünce, tutum ve davranışlarını etkiler (Doğan, 2006). Erdem (1986)'un belirttiği gibi insan hayatı belirli bir tabii çevredeki sosyal ortamda geçer, bu sosyal ortam ise insanın ürünüdür. Bu bakımdan çevrenin insan tarafından yaratılan kısmına kültür denilmektedir diyerek kültürün oluşumu ve kökenini ön plana çıkaran Herkowitz, kültürün insan eseri olduğunu vurgulamaktadır (Sarı, 2006).

Kültür, bir toplumdaki insanların toplum olarak paylaştıkları yaşam biçimleridir. İnsanın toplumun üyesi olarak kazandırdığı bilgi, inanç, ahlak, sanat, hukuk, gelenek, görenek ve alışkanlıklarının toplamı kültürü oluşturur (Akgül, 2006). Kültür, yüzyıllar boyunca topluluk halinde yaşamayan insanların edindikleri yaşam bilgisinin

birikimiyle ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda topluluk halinde yaşamın devamlılığı da kültürün sürekliliğini sağlar. Kültür, çeşitli normların, kurumların ve bireysel davranış biçimlerinin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. İnsanların, içinde yaşadıkları topluluğun yaşam tarzına ayak uydurabilmelerini sağlamaktadır. Kültür içerisinde sözü edilen normlar ve kurumlar, aynı zamanda insanların sosyal çevresiyle kurdukları ilişkiler ve uyumun ortaya çıkardıkları ürünlerdir. İnşaatçı (1981) kültürün, derinlikli bir yapıya sahip olduğunu, dolayısıyla toplumsal derinliğe bağlı olarak derinliğini belirtmiştir (Ayalı, 2006). Teknolojinin ilerlemesi ile de kültürde bir derinleşmeye başlamıştır. Cep telefonu, bilgisayar ve televizyon gibi teknolojiler insan hayatında ön plana geçerken, bir kültür oluşumu gerçekleşmiştir. Özellikle bu cihazların daha çok kullanımının görüldüğü genç kuşakta etkili olan kültürel dönüşüm insanları etkisi altına almıştır.

Erdoğan ve Korkmaz (2005)'a göre, kültür konusunda dikkate alınması gereken iki boyut vardır. Birincisi, kültür bilinçli olarak seçim yapma özelliğine sahip, deneyimlerinin ne olduğunu sorgulayan insan tarafından geliştirilir. İkincisi ise, geçmişte yaşamış olan insanların seçim ve derlendirmeleriyle miras kalması bakımından insan bu etkinliklerin kurucusu sayılır. Dolayısıyla, insan, kültürü hem kuran hem de geliştiren bir varlıktır. Kültürün kurucusu konumundaki boyut dikkate alındığında, toplumsal yaşamı uygun bir şekilde anlamaya özelliğinin bulunduğu, ancak bunun derinleşmeye ya da derinleşmeye karşı güçlü bir engelin oluşturulduğu gözlenir. Kültür sadece değerler, yargılar, tutumlar taşıyan dünsel bir süreç değildir. Kültür yaşamı ve yaşandır; yaşamı ve yaşana ilgilidir. Kültür insanların kendi hayat deneyleriyle biçimlenmiştir. Hayat biçimleri de bütünü oluşturmaktadır. Bu yaşam deneyimi bir zamanlar belli bir coğrafi bölgeye ait, yerel ve doğrudan birebir ilişkilerle oluşmaktadır. Günümüzde ise buna yönelik olarak dışarıdan ve uzaktan gelen bakışlarının yaşam deneyimleri ve özellikle dünyaya egemen bir piyasanın yaşam koşullarının belirlediği, planlı yaşam deneyimleri eklenmiştir (Erdoğan, 2004). Kültür; yaşam, yaşana ve yaşana varlık olarak geçmişten geleceğe sürekliliktir (Güvenç, 1993). Kültür toplumsaldır. Kendi içinde yaşamı toplumun kültüründen soyutlanamaz. Bu nedenle teknoloji beraberinde getirdiği kültürü, bütün

topluma yaymaktadır. Kültür tarihseldir, uzun bir ya am dilimi içinde olgunla ır. Kültür bir ya am biçimi, toplumsal bir davranı tır (Sarı, 2006).

Kültür iki ö eden kuruludur. Bunlar maddi ve manevi ö elerdir. Maddi ö eler, belli bir kültüre sahip ki iler tarafından yapılmı nesnelere dir. Bunlar belli bir kültürün belirtileri, simgeleri sayılırlar. Maddi kültür insan eme inin toplumsal geli im süreci içinde gerçe kledi i bütün nesnelere (televizyon, otomobil, bilgisayar vs.) anlatmaktadır. Manevi ö eler ise toplumsal hayatı düzenleyen de erler, kurallar, bilgiler, gelenekler, görenekler ve inançlardan olu maktadır (çli, 2002). Kültür, maddi ve manevi olarak bir araya getirilmi her eydir. Bu özelli i ile de “sosyal birikim” ve “sosyal miras” olarak ifade edilmektedir (Tuna, 2008). Aynı sosyal mirası ve gelene i payla an insanların yeni nesillere aktardıkları ö renilmi davranı lar bütünüdür. Fiske’ye göre, kültür süreklili i olan bir kavramdır. Yani toplumsal ya amdan do an ve toplum ya amaya devam ettikçe kendini yenileyen ve geli tiren bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla kültürün yaratılması sosyal bir olaydır (Aya lı, 2003). Toplumsal ya amda olu an kültür, alt kültürlerden meydana gelmi tir.

2.2.1. Alt kültür

Bir toplumun kültürü ne kadar türde olursa olsun, mutlaka belirgin bir takım farklılıklar söz konusudur. Yani toplumun her grubu tek bir biçim ve yapıda de ildir. Toplumun hâkim kültüründen farklı, çe itli alt grupların kendisine özgü kültür kalıpları vardır. Bunlar hâkim kültürün adeta alt bölümleridir. Alt kültürlerin kaynakları, sınıf statüsü, etnik köken, bölgesel ayrımlar, kır-kent farklılaşması ve dinsel ba lılıklar gibi çok çe itli olabilir (Tezcan, 1997). Gençlerin olu turdu u kültüründe bir alt kültür oldu unu söyleyebiliriz. Teknoloji kullanımı güzümüzde her kesimde yaygın olmakla beraber gençlerde daha fazladır. Gençler teknolojiyi kullanırken de bir alt kültür olu turmaktadırlar. Alt kültürlerin yanı sıra kültürü; Halk kültürü, Kitle kültürü, Popüler kültür eklinde sınıflandırmakta mümkündür.

2.2.2. Kültür Sınıflandırmaları

2.2.2.1. Halk kültürü

Halk kültürü, kaynağını halktan alan, toplumun hayat tarzını yansıtan kültürel etkinlik biçimidir. Güngör (1995)'e göre halk kültürü, bir arada yaşayan insanların, hayatın çeşitli problemlerine karşı denedikleri çözüm yollarından meydana gelir. Bu çözüm yollarından bir kısmı zamanla sabit hale gelerek toplumun bütününe mal olur ve onun kültürünü oluşturur (Tuna, 2008).

Halk kültürü, genellikle endüstri öncesi toplumların kültürü için kullanılan bir terimdir (Mutlu, 2004). Halk kültüründe 'ekonomik ve teknolojik' belirleyicilikten çok insanı etkileme vardır. Bunu halk masallarında, türkülerinde, aşıtlarında, bayramlarda, düğünlerde, çalıma ve dinlenme zamanlarında, komuluk ve yardımlaşma ilişkilerinde, aile içi ilişkilerde ve bir araya gelme biçimlerinde görmek mümkündür. Ayrıca halk kültüründe mevcut sistemin sürdürülmesine yönelik yeniden üretim de söz konusudur (Güneş, 2001).

Halk kültürü mevcut sistemin korunmasına yönelik bir kültür iken, bazı gençlerde olmak üzere, teknoloji yeni bir kültür oluşturmaktadır. Bu yeni oluşumun eski kültürden çok fazla uzaklaşmasını önleyen kültür olarak ise, halk kültürünü söylemek mümkündür.

2.2.2.2. Kitle kültürü

Kitle kültürü, 1800–1900 yılları arasında gelişen, sanayileme ve teknoloji çağının bir ürünüdür. Teknolojinin getirdiği yeni buluşlar, kitle ulaşım ve iletişim araçları alanında büyük gelişmelere sebep olmuştur. Bir yandan yola an kitle hareketleri öte yandan, örümcek ağı gibi toplumu saran iletişim araçları ve yeni yapılanma biçimleri insanlar arasındaki ilişkileri kökten sarsmış ve değiştirmiştir. Böylece 20. yüzyılın başından itibaren kitle-toplum, kitle-insan ve bunların oluşturduğu dünya

görü ü, hayat felsefesi, inanç ve de erleri belirleyen kitle kültürü ortaya çıkmı tır (Türkdo an, 1996) Kitle kültürü, sanayile me ve kentle me sürecinin bir sonucu olarak insan gruplarının standartla tırılması , alı ılagelmi , sıradan bir kültürel olu umunu ifade etmektedir (Tellan, 2004). Oskay'a göre, kitle kültüründen bahsedildi i zaman yerel renkler ortadan kalkmakta ve standartla maya gidilmektedir (Baran, 2004). Günümüzde kitle kültürü, kitle ileti im araçları ve bu araçların destekledi i küresel pazarın mal, hizmet ve ideolojisiyle birlikte dü ünülmektedir. Kitle kültürü ba ta, kitle çapında üretilip da ıtılan küresel pazar ürünleri ile tanınabilir. Örne in, televizyonda yayınlanan diziler, magazin ve yarı ma programları, çizgi filmler, reklâmlar vb. kitle kültürü içerisinde yer almaktadır. Kitle kültürüne ait uygulamalar hızla gündelik hayatımıza girmekte, tüketilmekte ve hızla unutulmaktadır. Bir dönem me hur olmu sanatçılar, arkılar ya da e lence mekânları, kitleler tarafından hızla tüketildi i için unutulmu ve yerine yenileri popüler olmu tur. Kitle kültürü, insanlara medya aracılı ıyla yapay bir dünya görünümü sunmakta, birbirine benzer insanlar toplulu u olu turmaktadır (Erdo an, 2005).

Kitle kültürü, empoze edilen kültürel bir yapıyı betimlemektedir. Kullanıcıların ya da tüketicilerin pasif yı nlar olarak görülmesi kitle kültürünün belirleyici özelliklerinden birisidir. Bu kültürdeki bireylerin katılımı ise sadece satın aldıkları ürünlerle sa lanmaktadır. Kitleler, bu tip bir yapı içerisinde sürekli tüketime yönlendirilmektedirler, hatta ko ullandırılmaktadırlar. Teknolojinin geli mesi ile herkesin vazgeçilmezleri arasına girmi olan cep telefonu, televizyon ve bilgisayar da toplumda bir kitle kültürü olu turmu tur. nsanlar kullandıkları teknolojilerle toplum olarak, kitle kültürün etkisi altında kalmı lardır.

2.2.2.3. Popüler kültür

Onsekizinci yüzyıl sonu ve 19. yüzyılın ba ında endüstri devriminin etkisiyle Avrupa da ekonomik, sosyal ve siyasal de erlerde de i imler meydana gelmi tir. Kentle me hızlanmı , okuryazarlık artmı , aristokrasi, soyluluk, e ref gibi eski de erlerin yerine zekâ ve paranın önemli bir yer tuttu u de erler sistemi kabul edilmi tir (Güngör,

1999). 20.yüzyıla gelindi inde ise; popüler kültür alanındaki çalı malar hızlanmı tır. Özellikle bu dönemde medyanın hızla geli mesi insanların dünya görü ü, hayat felsefesi, inanç ve de erlerini etkileyerek popüler kültürün olu masına zemin hazırlamı tır (Türkdo an, 1996). Burton (1999) belli bir sosyal grubun tasarrufunda olan ürünlerin, talepler do rultusunda anlam kazanması ve bu sayede daha yaygın hale gelmesiyle popüler kültürün olu tu unu ifade etmektedir (Do u, 2006). Popüler kültür, en geni ve kabul gören tanımıyla, gündelik hayatın kültürüdür.

Günümüzde popüler kültürün, toplumlar üzerindeki etkisini her geçen gün artırmaktadır. Popüler kültür, kitleleri farkında olmadan etkisi altına almakta ve kendine ba ımlı hale getirmektedir. Bugün aile, okul, toplumsal çevre ve kitle ileti im araçları sayesinde sürekli bir sosyalle me süreci içerisinde olan çocuklar popüler kültürden ve popüler kültür ürünlerinden en çok etkilenen kesimlerden birini olu turmaktadır. Popüler kültürün bir ürünü olan kitle ileti im araçları ya da medya aracılı ı ile çocukların davranı biçimleri ekillenmekte, toplumsal, kültürel ve siyasal kimli inin olu masında önemli bir rol oynamaktadır (Tuna, 2008). Teknolojinin popüler kültürün olu umundaki etkisi büyüktür. Popüler kültür, temel özelli i olan yaygınlı nı medyaya borçludur. Elbette, medya yaygınlı tırdı ı bu kültürün içeri ine de do rudan etki etmektedir. Baudrillard, aracın artık tek ba ına dü ünülemeyece ini, mesajla birle ti ini savunmaktadır. Hatta daha ileri giderek, televizyonda ve bilgisayar oyunlarında sunulan anlatı ve görsellerin gerçek ya am deneyimlerinin yerini aldı nı ileri sürer. Bu alandaki dönü ümün teknolojik araçlarla sunulan temsili yapıyı daha cazip hale getirdi ine i aret eder (Do u, 2006). Popüler kültür bir e lence kültürü olarak teknolojik araçlar tarafından üretilmektedir. Televizyon, radyo, basın, sinema ve son dönemlerde de internet popüler kültürün yaratıcısı ve yayıcısı konumundadır. Bu araçların kullanımı hem popüler bir kültür olu turmaktadır, hem de yeni bir popüler kültür sunmaktadır. Popüler kültürü tanımlama ve açıklama konusunda farklı yakla ımlar olmasına ra men; popüler kültürün e lenceye dönük, günlük tüketilen bir kültür oldu u hususunda ortak bir kanaat vardır (Bal, 2004). Popüler kültür teknoloji tarafından olu turulmaktadır. Ba ta televizyon olmak üzere di er kitle teknolojililerle popüler kültür ö eleri, ürünleri üretilmekte ve yayılmaktadır. Popüler kültür, bir kullanım ve tüketim

kültürüdür ve hayat tarzının ideolojik olarak yeniden üretilmesinin önkoşullarını sağlamaktadır (Akgül, 2006). Popüler kültürde sürekli bir yenilenme ve değişim esastır. Popüler kültür, sanayileşme ve kentleşme sonucu teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte özellikle teknoloji araçları ile çokuluslu etkileyen, çokulusluk tarafından en çok benimsenilen ve tercih edilen kitle toplumunun kültürü olarak değerlendirilebilir. Popüler kültür geniş kitleler tarafından kabul görmekte ve halka mal edilmektedir. Eklenden müziğe, spordan edebiyata, dini hayattan bilimlere kadar gündelik hayatta yaşadığımız her alanda popüler kültürün etkisi bulunmaktadır (Tuna, 2008).

Popüler kültür ile kitle kültürü çok zaman birbiri ile aynı anlamlarda kullanılan iki kavram haline gelmiştir. Popüler kültür, yaygın halk kültürü olup, bir toplumda geniş bir şekilde, paylaşılan inançları ve uygulamaları ifade eder. Kitle kültürü ise kitlesel olarak üretilen ve bireyleri edilgen tüketiciler haline dönüştüren bir süreçtir (Mutlu, 2004).

Teknoloji popüler kültürü etkisi altına alan bir kavramdır. Hem teknolojinin kullanım ekli hem de teknoloji ile topluma sunulanlar popüler kültürün oluşumunda etkilidir. Görüldüğü gibi bütün kültür çeşitlerinde teknolojinin etkisini hissetmek mümkündür. Hayatın vazgeçilmezi haline gelen teknoloji, bütün toplumu ve toplumun her alanındaki kültürü kuşatmaktadır. Teknoloji kültürünün görüldüğü kesimin daha çok gençler olması, alt kültür kavramının önemini gösterirken, teknolojinin popüler kültür ile yaygınlığı, kitle kültürü ile bütün insanlara ulaşması ve eski kültürü korumak için halk kültürü kavramının etkilerinin görüldüğü söylenebilir.

2.3. Kültür dönüşümüne teknolojinin etkisi

Toplumlar geçmişten günümüze sürekli değişim içinde bulunmakta, farklılaşmakta ve dönüşüm süreci içinde yeni nitelikler kazanmaktadır. Sosyo-ekonomik gelişme sürecinde toplumlar ilkel toplumdaki tarım toplumuna, tarım toplumundan, sanayi toplumuna, günümüzde ise sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçmektedir.

geli me a amaları geçirmi lerdir. Bu geli me a amalarından insanlık tarihinde iz bırakan a amaların birincisi insanları ilkel ya amdan yerle ik düzene ula tıran tarım toplumuna geçi , ikincisi tarım toplumundan kitlesel üretimin, tüketimin ve e itimin önemli oldu u sanayi toplumuna geçi , üçüncüsü ise kitlesel refahın, bilgilin ve nitelikli insan sermayesinin önem kazandı ı bilgi toplumuna geçi a amasıdır (Anonim, 2004). Bu a amalarda, toplum çe itli alalarda dönü ümlere u ramamı tır. Ya anan ve ya anmakta olan dönü üm sürecinde toplumların de i imini, etkileyen dinamikler söz konusudur (Aslan, 1997). Teknoloji, kültür ve etik bu dinamikler arasında yer alır.

leti im ve enformasyon teknolojileri belli alanlara uygulanan basit bir teknik olmaktan farklı olarak geli en bir süreçtir. 1960-1980 yılları arasında gerçekleş en bilimsel ve teknolojik yeniliklerle, yeni bir teknolojik ça ın ya anmaya ba ladı ı, toplumsal, ekonomik, siyasal ve kültürel alanın yeniden yapılandırđ ı ileri sürülmektedir (Timisi, 2003). 1980 sonrası dönemde ise Türkiye’de gündelik ya amın biçimlenmesinde özellikle “televizyon” önemli bir etkiye sahip olmu tur. Bu dönemle birlikte televizyon izlemek, toplumda en yaygın zevk ve alı kanlık biçimi olarak ortaya çıkmı tır. Kozano lu (1996) televizyonun ekran ba ında geçirilen zamanın ötesinde dilden, müzi e, tüketimden, politikaya hemen her eyi etkileyerek gündelik ya ama adeta damgasını vurdu unu belirtmektedir (ahin, 2005). Bu dönemde kültürel ya amın en belirgin karakteristi inin televizyonunun etkisiyle “görselle me ve e lence” endüstrisine ba lı oldu u öne sürülebilir (Oktay, 1996). Artık insanlar, televizyonlar, cep telefonları, bilgisayar ve internet ile tüm ileti im yöntemlerinin birbirinin uzantısı haline geldi i, iç içe geçti i bir sosyal atmosferde ya amaktadır. Özellikle 90’lı yıllardan sonra tüm gezegeni ku atan bu meta-dilin dönü türücü etkisi ise çalı ma hayatından, siyasete, e lenceden, bireyler arası ileti ime de in her alana sirayet etmektedir. Bu yayılı ile birlikte yeni ileti im teknolojileri ya amın vazgeçilemez bir parçası haline gelmi tir. Bunun sonucunda da ev merkezli ya am, bilgiye dayalı i gücü ihtiyacının artı ı, ki iler arası ileti imin sanal ileti im araçları ile daha fazla yürütülmesi gibi sosyal ya amı etkileyen yeni sorunları ve fırsatları içinde barındıran bir süreç ya anmaktadır (Castells, 2006).

Teknoloji ça ındaki geli melerin toplum hayatına getirdi i bazı kolaylıkların yanı sıra sosyokültürel yapıda bir takım çeli kilerin ve çatı ma alanlarının ortaya çıkmasına da neden olmu tur. Türkiye kitle toplumu görünümü kazanmaya ba lamı , gündelik ya ama da kitle ileti im araçlarının yaydı ı kültür egemen olmaya ba lamı tır. Özellikle kitle ileti im araçları, toplumda kültürel dönü ümlerin ya anmasında önemli i levlere sahiptir. Günümüzde kitle kültürü, kitle ileti im araçları ve bu araçların destekledi i küresel pazarın mal, hizmet ve ideolojisiyle birlikte dü ünülür olmaya ba lamı tır. Toplum; sosyal, siyasal, yönetsel, ekonomik, teknolojik yapıda meydana gelen bütün de i imlerin etkisi altında kalmaktadır. Bütün bu dinamikler birbirleriyle ili kili ve birbirlerinin tamamlayıcısıdır (Beyit, 2006). Teknolojide bu dinamiklerden biri, hatta günümüz dünyasının en önemli unsurlarındandır. cat edilen her teknolojinin topluma yayılmasıyla birlikte, kültüre yeni tarzlar eklenmektedir. Özellikle, yeni ileti im teknolojilerinin 1990'lı yıllardan itibaren artan gücü ve bili im sistemlerinde kaydedilen geli meler, toplumları yeni kültürel in alara sürüklemi tir.

Teknolojik geli imin hız kazanması; kültür, teknik ve toplum arasındaki ili kinin güncellenmesine neden olmaktadır. Ve teknolojik geli melerin kültürleri olu turup, onları de i tirip de i tirmedini gündeme getirmektedir. Skolastik felsefenin ünlü filozoflarından Herakleitos' un, 'Bir nehirde iki kez yikanılmaz' özdeyi i hayatta ki daimi de i imi i aret etmek açısından ilgi çekicidir (Ça an, 2006). Akıp giden su misali zaman treni de son hızla akmakta, bu akı ta kimi zaman bazı de erleri yanında götürürken, kimi zaman da durdu u istasyonlarda farklı icra ortamlarına bırakmaktadır. Teknoloji ise bu trenin lokomotifidir. Teknoloji, içinde do du u ve geli ti i toplumdan ba ımsız de ildir ve toplumsal yapının en önemli belirleyicilerinden biridir. nsan toplumlarının tümünü biçimlendiren iki temel ili ki vardır; insan-do a ve insan-insan ili kisi. Toplumsal de i im, temelinde teknolojik de i menin yattı ı, insanlar arası ili kilerin de i mesinden kaynaklanmaktadır (Kongar, 1995). Günümüzde teknoloji kültürel ortamın de i iminde aktif rol oynamaktadır. Belirli sosyal yapılar üzerine kurulu olan gündelik ya am pratiklerimiz, teknolojinin etkisiyle dönü üme u ramaktadır (Do u, 2006).

Teknik ve kültür asla birbirinden ayrı olarak var olamazlar. Teknolojinin tek başına bir anlamı yoktur, ancak bir kültür içinde gerçek anlamını bulur. Teknolojik ilerlemeler çoğunlukla toplumların gelişimleriyle doğru orantılıdır. Kültürel altyapıdan doğan teknoloji bu anlamda içinde bulunduğu ortamdan bağımsız değildir. Diğer taraftan, teknolojiyi yaratan insan, aynı zamanda icadının etkisini hisseder (Doğan, 2006). Teknoloji yeni ölçü ve kriterler getirerek, insan davranışları üzerindeki kontrolünü arttırarak; onun dünyaya bakışını, düşünce, duygu ve davranışlarını, sosyal ilişkilerini değiştirebilir (Dura, 1990).

Bilgi toplumu aşamasında, iletişim ve bilim sektörleri başta olmak üzere teknolojinin bütün alanlarındaki değişim ve dönüşüm sonuçlarından ülkemizde payına düşeni almıştır (Oktay, 2002). Günümüzde cep telefonu, bilgisayar ve televizyon gibi teknolojik cihazlar çok fazla kullanılmaktadır. Bunun sonucunda; insanlar kullandıkları iletişim teknolojilerinin neden olduğu bir dönüşümü amaçta ve teknolojik cihazları kullanırken yeni bir kültür olmaktadır. Özellikle “iletim nesli” olarak da adlandırılan 16-24 yaş aralığının diğer yaş gruplarına göre yeni teknolojiye çok hızlı adapte olduğu ifade edilmektedir. Türk Sosyal Bilimler Derneği tarafından lise gençliği üzerinde gerçekleştirilen araştırmaya verilerinde, televizyon ve internetin günlük alışkanlıkların en üst sıralarını oluşturduğu belirtilmektedir (Uslu, 2007).

Dünya Ekonomik Forumu tarafından gerçekleştirilen 2005 tarihli araştırmaya göre; 115 ülke arasında bilgi toplumuna hazır olma açısından 48. sırada yer alan, Internet World Stats verileri çerçevesinde internet kullanıcıları arasında 20. sırada, Microsoft verilerine göre MSN Messenger kullanımında 3. sırada yer alan, CIA araştırmasına göre cep telefonu kullanımında 229 ülke arasında 16. olan, Türkiye'nin, beraberinde yeni bir kültürü getirmesi de kaçınılmaz olmaktadır (Uslu, 2007). Cep telefonları ile kalabalık ortamlarda konuşmanın, kişiler arası iletişim esnasında, bir yandan da telefonu ile ilgilenmenin nezaketsizlik olarak değerlendirilmediği, sosyal ilişkiler biçimleri ortaya çıkmıştır. Yeni ilişkiler biçimleriyle toplumsal hayatın hızı artmaktadır. Hız kültürü ile yetişen bireylerin de hızlanan kültüre uyum sağlayan, birçok faaliyeti eş zamanlı gerçekleştirmeye alışık bir zihin yapısına sahip olacakları düşünülmektedir (Uslu, 2007).

McLuhan'ın da belirttiği gibi, tarihi değişimleri açıklamada iletişim araçlarının önemi ve önceliği bulunmaktadır. Dünya kültüründe görülen toplumsal, siyasi ve iktisadi değişimlerin kaynağı; yazı, baskı, radyo ve televizyon gibi iletişim araçlarıdır”, Teknolojinin toplumsal değişimler üzerinde büyük bir etkisi vardır (Avcı, 1999). McLuhan (1967)'a göre, teknolojiler yalnızca insanların kullandığı icatlar değil; insanları yeniden icat eden araçlardır. Örneğin, teknolojik araçlar, alguları şekillendirmektedir. Teknolojik araçlarının her biri, kendi başlarına geliştikleri süreçte kendilerine mahsus kültürler de geliştirmektedir. Aracın gerçek içeriği de kendisidir (Altay, 2003). Araç iletişim sürecinde, iletişime anlamını veren duyma, düşünme ve davranış üzerinde etkili olan ögedir. İnsanların ilişkileri ve eylem ölçülerini biçimleyen ve belirleyen şey kullanılan araçtır. Bir kültürün iletişim biçimi ve tekni bu kültürün içeriğini etkilemekte ve onu belirlemektedir. Bunun sonucunda ise kültürel değişim görülmektedir. Kültürel değişimin olduğu yerde etik anlayışında ki değişimin kaçınılmaz olması söz konusudur. Bu nedenle kuşaklar arası çatışmalar ortaya çıkmaktadır. İletim neslinin olayları değerlendirme ekli ile önceki nesillerin etik değerleri farklılaşma göstermektedir.

2.4. Etik

Etik; belli bir dönemde, belli insan topluluklarınınca benimsenmiş olan, bireylerin birbirleriyle ilişkilerini düzenleyen törel davranış kurallarını, yasalarını ve ilkelerinin toplamını nitelendirmektedir (Bülbül, 2001). Akarsu (1998)'ya göre etik, ahlak felsefesi, ahlaksal olanın özünü ve temellerini araştıran bilim, insanın kişisel ve toplumsal yaşamındaki ahlaksal davranışları ile ilgili sorunları ele alıp inceleyen felsefe dalıdır. Genel tanımıyla; “Etik, insanın kendi ahlısına ve diğer insanların ilişkilerine karşı iyi davranması, genel bir anlatımla iyiliğe varılması için kendini uymaya zorunlu hissettiği manevi ve ruhsal görevler ve bunlara ilişkin kurallardır (Bülbül, 2001). Etik, sözlükte, ahlak, haklar, ahlak felsefesi, davranış standartları, yanlış ve doğru davranış ilkeleri olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, etik, ahlaklar bilimi, davranış ve ilişkiler kuralları; ahlak bilimi anlamı olarak tanımlanmıştır (Balcı, 2001). Etik literatürdeki tanımlarına baktığımızda ise aşağıdaki gibi tanımlarla karşılaşırız:

Kuçuradi (2002)'ye gore; insanlar arası ili ki turlerinde de er sorunlarını aydınlatmaya ve onlara ili kin do rulanabilir, yanlı lanabilir bilgi ortaya koymaya çalı an felsefe dalı (Ba el, 2007). Ahlaksal olanın özünü ve temellerini ara tıran bilim, insanın ki isel ve toplumsal ya amdaki ahlaksal davranı ları ile ilgili sorunları ele alıp inceleyen felsefi disiplin (Akarsu,1998), stenebilecek bir hayatın ara tırılması ve anla ılmasıdır (Titrek vd. , 2004) ekinde tanımları vardır. Etik; neyin yapılması gerekti ini, hangi davranı n iyi oldu unu, neyin ya antımıza anlam kazandırdı mı gosterir. BBC English Dictionary'de Etik; do ru ve yanlı hakkındaki ahlaki de erler olarak tanımlanmaktadır. TDK sözlü  ise daha geni bir tanım içermektedir: bir toplum içinde ki ilerın benimsedikleri, uymak zorunda buldukları davranı biçimleri ve kurallarıdır (Ulusam vd., 2001). Bireyin, bir grubun ya da bir toplumun do ru ve yanlı davranı larını belirleyip yönlendiren ilkeler bütünüdür. Bu ilkeler; iyi ve kötünün ayırt edilmesi, do ru ve yanlı n belirlenmesi, insanın yapması gereken konularla ya da insanlardan yapılması beklenen davranı ve eylemlerin belirlenmesi konuları ile ili kilidir (Erdem, 2008).

Atabek (1999)'e gore eti in kökenleri; bireysel davranı lar, ki inin geneti ini de içine alan fizyolojik-psikolojik-sosyolojik gereksinmelerine dayanmaktadır. nsan, bireysel olarak neleri gereksiniyorsa, davranı ları da ona yönelik olacaktır. Davranı larımız, gereksinmelerimizin do yurulması için biçimlenmektedir. nsan faktörünün ön plana çıktı ı bili im toplumunda, etik sözcü  sıkça duyulmaya ba lanmı tır. Teknolojinin hızla geli mesiyle birlikte, insanların yapabilme gücü artmı , hem bu gücün kullanımından do an etik sorunların, hem de bu sorunların etkileyebilece i insan sayısında artı ların olaca ı gözlenmi tir (Kutluata, 2009). Bazı ki iler, etik sorunların ki ilerın de erlerinden çok toplumsal de erlerdeki etik bozulmadan kaynaklandı mı savunmaktadırlar. Bu görü e göre, ki isel de erler toplumsal de erlerin bir parçasıdır.

Ahlak, etik ile sıkça karı tırılan ve günlük dilde, hatta felsefede bu kavram yerine de kullanılan bir kavramdır. Etik ve ahlak kavramları, gelenek, görenek, alı kanlık iyi davranı anlamına gelmektedir. Etik, ahlakın kuramsal yanı ile ilgilenir. Normlar ortaya koymak ya da konulan normları de erlendirmek ve analiz etmek gibi i in

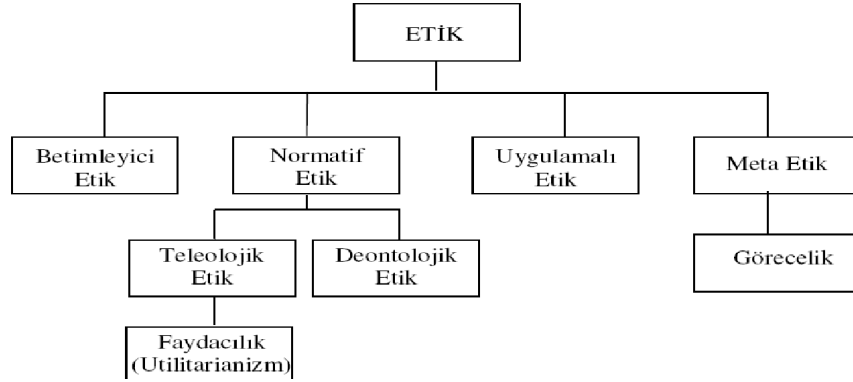
prati i ile ilgilenen ise ahlaktır. Belli bir dönemde belli insan topluluklarınca benimsenmi olan, bireylerin birbirleriyle ili kilerini düzenleyen törel davranı kurallarının, yasalarının, ilkelerinin toplamı olan ahlakın konusu iyi niyet ve vicdan geli imiyle ilgilidir (Akarsu, 1998). Özlem (2004)'e göre; ahlak fiilen ve tarihsel olarak bireysel, grupsal, toplumsal düzeyde ya anan bir fenomen olmasına kar ılık; etik, bu fenomeni de ele alan, ahlak görü lerini, ö retilerini irdeleyip sınıflandıran, aralarındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koyan, bunları kar ıla tırıp ele tiren felsefe disiplini olarak nitelenmektedir (Dayanç, 2007). Etik iyi olanı de il, bir eyin iyi oldu u hükmüne nasıl varıldı mı ve tek tek eylemlere ili kin ahlaki yargıları de il, eylemlere ili kin ahlaki yargıların nasıl olu tuklarını ara tırır. Etik ahlak üretmez, ahlak üzerine konu ur (Pieper, 1999). Ahlakın olgusal ve tarihsel olarak ya anan bir ey olmasına kar ılık; etik, bu olguya yönelen felsefe disiplininin adıdır. Bu nedenle, günlük dilde alı kanlıkla bir ahlaksal problemden söz edildi inde, bunu aslında, eti e ait bir problem, etik problem olarak anlamak gerekir. Etik, içinde göreceli i barındırmaz. Etik, co rafi mekan, renk, dil, din, ırk gibi de i kenlerin etkisi altına girmez. Ahlakın özünü, kökenini ve geli mesini, ahlak standartlarını, bu standartların tarihsel karakteristiklerini belirleyen kanunları olu turur (Erdem, 2008). Etik, insanlar arasındaki davranı standartlarının belirlenmesi, ahlaki bir yargı ya da felsefe çalı masıdır (Bayrak, 2001).

Özlem (2004)'e göre etik ve ahlak sözcüklerinin farkını su sözlerle açıklamaktadır. “Etik ve ahlak günlük dilde hatta felsefede birbiri yerine kullanılmaktadır. Ahlak, fiilen ve tarihsel olarak bireysel, grupsal, toplumsal düzeyde ya anan bir ey, bir fenomen olmasına kar ılık; etik bu fenomeni ele alan, ahlak görü lerini, ö retilerini irdeleyip sınıflandıran, aralarındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koyan, bunları karsıla tırıp ele tiren felsefe disiplininin adıdır”. Özgen ise; ahlak toplumsal bir olgudur ve bu olgu her toplumda ancak de i iklikler göstererek varlı mını sürdürür der. Di er yandan etik ise toplumsal oldu unu belirtti imiz ahlak kavramı ve ahlakın temel problemlerinden biri olan ‘iyi nedir?’ sorusu üzerine felsefe yapma ve sonuçlara ula ma eylemi olarak tanımlanmaktadır (Akman, 2002).

Teknolojideki değişim, bütün bireylerde yani toplumda etkisini göstermektedir. Bireylerin yaşantılarında değişimler, dönüşümler ve beraberinde teknoloji kullanımının getirdiği etik anlayışındaki farklılıklar görülmektedir. Bireyler teknoloji ile fazla meşgul olurken, çevresindeki insanlara ilgisiz davranmaya, iletişim eksikleri ile yaklaşmaya başlamıştır. Ancak bu yaklaşımın farkında olmayan ve yaptıkları davranışlarını etik bulan bir toplum meydana gelmektedir. Cep telefonu, bilgisayar veya televizyon ile ilgilenirken, ailesini, arkadaşlarını ve çevresini daha az önemseyen, teknolojiden kendini alamayan insanların oluştuğu bir kültür ve bu kültürün getirdiği farklı bir etik anlayışı görülmektedir. İnsanların etik yargılarının ya da etik değerlerinin altında yatan nedenleri açıklamak için çeşitli teoriler ortaya çıkmıştır. Bu teorilerin ya da düşününce ne olduğu, ne olması gerektiği kararına nasıl varıldığını açıklamaya çalışmaktadırlar.

2.5. Etik kuramlar

Etik, ekil 2.1’de görüldüğü gibi betimleyici, normatif, uygulamalı ve meta etik olmak üzere, birbirleri ile ilişkili dört ayrı türü vardır (Erdem, 2008).

ekil 2.1. Etik kuramlar

2.5.1. Betimleyici etik

Bu etik anlayışı kural koymak yerine, sadece insan eylemini gözlemleyerek eylemlerin sonuçlarını betimlemektir. Dolayısıyla, o insanların ahlaki görüşü ya da inançlarla ilgili olgusal önermelerden meydana gelen etik türünü ifade eder (Cevizci, 2002). Belli bir topluluğun ya da gurubun etik ilkelerini ya da kıstaslarını inceleyen betimleyici etikte, ele alınan eylem ve davranışlara ilişkin hiçbir yargı verilmez, bunların açık bir şekilde anlamalarını sağlamaya yönelik çalışmalar barındırılır (Aydın, 2003).

2.5.2. Normatif etik

Normatif yöntemi kullanan etik, bir saptamaya gitmeden önce eylemleri ahlak çerçevesinde değerlendirilene sunan ölçütleri geliştirmek durumundadır. Bu değerlendirme ölçütleri sürekli tekrar sorgulanabilir, gözden geçirilebilir olmalı, ele tirden karakter taşımalıdır. Normatif etik, doğru eylemleri yanlış eylemlerden ayırmak amacıyla kurallar koyan ya da ilkeler koyan kuramdır. Normatif etikte doğru ile yanlış davranışları kesin bir biçimde birbirinden ayıracak ölçütler oluşturulmaya çalışılmaktadır. Normatif Etik kuramları, kendi içinde aşağıda açıklanmış gibi deontolojik etik ve teleolojik etik olmak üzere ikiye ayrılır. Teleolojik etik ve deontolojik etik örneklerle açıklanırsa; “Yalan söylemek kötüdür” önermesi ele alınabilir. Yalan söylemek niçin kötüdür? Yanıtlardan biri “yalan söylemek arzu edilmeyen sonuçlara sebep olur, insanların birbirine güvenini tahrip eder” şeklinde olabilir ya da “çünkü ahlaksal bakımdan yanlıştır; ahlak yasasına aykırıdır” şeklinde de olabilir. Birinci tür yanıtta; sonuç ya da iyi ya da am teorileri (teleolojik teoriler), ikincisine de doğru, ödev ya da ahlak yasası teorileri (deontolojik teoriler) denilmektedir. Verilen örnekte iki yaklaşımda aynı “yalan söylemek kötüdür” sonucuna varırlar fakat gerekçeleri farklıdır. Yalan söyleme sorununa daha yakından bakmak, teleolojik ve deontolojik kuramlar arasındaki temel farkı ortaya çıkarır. Teleolojik (sonuççu) teoriler; yalan söylemek genellikle arzu edilmeyen sonuçlara götürür fakat belli koşullar altında haklı çıkarabilir, yani zor durumda kaldığında

yalan söyleyebilirsin. Önemli olan sonuçtur, önermesini desteklemektedir. Deontolojik teoriler ise hangi koşulda olursa olsun doğru söylemelisin, “yalan söylemek her zaman yanlıştır” önermesini desteklemektedir (Başel, 2007). Normatif etik, deontolojik ve teleolojik etik olmak üzere ikiye ayrılır.

2.5.2.1. Deontolojik etik

Deontoloji kelimelerin üzerine düşen ödev ve yükümlülüklerinin neler olduklarını bilmeleri anlamındadır (Göksel, 1994). Eylemin sonucundan çok, eylemin temelindeki iyi niyet, ilke ve gerçekle tirdiği ödevin önemli olduğunu öne sürmektedir. Akıllı ve sorumlu bir varlık olan insanın, yerine getirmesi gereken ödevleri vardır. Ahlakın temelini bu ödev oluşturmaktadır (Cevizci, 2002).

Deontolojik teorilere, baskılayıcı ahlak yasaları, ödev yasası veya doğru yasası da denilebilir. Deontolojik teoriler, yapılan eylemin sonucu yerine eylem üzerine odaklanır. Eylemin doğru ya da yanlılı üzerinde durur. Eylemin sonucundan çok, eylemin temelindeki niyet, ilke ve gerçekle tirdiği ödevin önemli olduğunu öne sürer (Cevizci, 2002). Deontolojik teoriler “Baskılarının sana karşı nasıl davranmasını istiyorsan, sende o şekilde davran” ilkesini temel alıp “doğru eylem, doğru araç ve olanakları seçmek, doğru ilke ve kuralları izlemekle mümkün olur” der. Bir eylemi doğru olması, onun sonuçlarının iyiliği ve kötülüğü yanında eylemin dayandığı ilke ya da kurallarında önemli olmasıdır (Özgener, 2004).

2.5.2.2. Teleolojik etik

Teleolojik kuramlar, ahlaki eylemin dereğini belirleyen, eylemin ürettiği sonuç olduğunu öne sürer. Bir kimsenin son derece iyi niyetli olabilmekle ya da ahlaki ilkelere uyabilmekle, ahlaki eylemin sonucunun iyiliği ve eylemden etkilenenlere zarar veren kötü ve olumsuz bir durum olması durumunda eylemin ahlaki bakımdan kesinlikle yanlılı olacağını savunan teleolojik teoriler aynı zamanda sonuççu veya sonuççuluk etik öğretileri olarak da bilinirler (Cevizci, 2002). Teleolojik teoriler

sonuç ya da iyi ya da am teorileri olarak da bilinir. Eylemin niyetinden ya da niteli inden çok sonuçları üzerine odaklanır. Bu bir eylemin iyili ini veya kötülü ünü, do rulu u veya yanlı lı nı sonuçları ile saptamak anlamına gelir. Ki i ahlaki bir problemle kar ıla tı nda, hareketlerinin yararlarını ve zararlarını de erlendirerek, davranı nın sonuçları üzerinde odaklanır (Özbek, 2003). Bir ki i iyi niyetle veya ahlaki ilkelere uyabilmek amacıyla yaptı ı eylemin sonucunun ki iye veya eylemden etkilenenlere zarar veren kötü ve olumsuz bir sonuç olması durumunda, yapılan eylemin etik bakımdan kesinlikle yanlı olaca nı savunur (Cevizci, 2002). Birçok ahlaki karar teleolojik yöntemler kullanılarak verilir. Teleolojik eti in bir alt sınıflamasında faydacılık yer alır.

Faydacılık birey ve topluluk için iyili i ya da mutlulu u artırma e ilimi olarak tanımlanır. Faydacılık elde etmeye, çabalamaya de er tek iyinin zevk ve mutluluk oldu unu öne sürer. Mutluluk genellikle farklı zevklerin toplamı olarak dü ünülür. Acı, zevkin tersidir, kötüdür ve onun azaltılması ya da ortadan kaldırılması zevki arttırır. Burada sosyal yaptırım çok önemlidir. Bir kimsenin mutlulu u di er kimsenin mutlulu u kadar önemlidir (Erdem, 2008).

Burada bir eylem en fazla sayıda birey için en büyük mutlulu u sa lıyor veya en az sayıda birey için en dü ük sayıda zarara sebebiyet veriyorsa etikdir. Bireyden çok toplum üzerine odaklanma söz konusudur (Özgener, 2004). Neyin iyi ya da de erli oldu unu ara tırarak "en yüksek iyi" yi ve "en fazla insan"ı amaç edinir. Yapılan eylemin de erini, eylemin sonucu belirler (Cevizci, 2002). Ahlaki eylemin ölçütü yararlıdır. Eylemin iyi ya da kötü olması yararlı olup olmadı na ba lıdır. Örne in; hekimlik iyidir, çünkü yararlıdır. nsanlar, yararlı eylemlerden haz (ho lanma) olarak mutlulu u elde edebilir (Hançerlio lu, 1982).

2.5.3. Uygulamalı etik

Fox ve DeMarco'ya göre, uygulamalı etik, çe itli mesleklerde ve belirli durumlarda ortaya çıkan etik çıkmazların, seçimlerin, standartların ve ahlak teorileri ile kavramlarının belirli bir konuya uygulanmasını inceler. Uygulamalı etikle u ra an filozofların ço u, ahlak teorilerinden çok genel etik ilkeleriyle çalı mayı tercih ederler, çünkü bireyler bütün bir ahlak teorisini savunmaksızın, bir etik kararı ya da toplumsal siyaseti desteklemek için bu ilkeleri kullanabilmekte dirler (Erdem, 2008).

2.5.4. Meta etik

Cevizci (1996)'ye göre, meta etik normatif eti in koymu oldu u ahlaki yargılar üzerine konu ur, bu yargılarda geçen kavramları analiz eder ve söz konusu kavramlarla yargıların anlamlarını, mahiyetlerini ve birbirleri karşısındaki durumlarını inceler.

2.5.5. Görecelik

Ghazali'nin Weckert ve Adeney (1997)'den aktardı na göre; nesnellik ahlaki de erleri, ba ımsız bireylerin kendi do ruları olarak görürken, görecelik bunun tam tersinde yer alır. Etik de erlerin insanların içinde ya adı ı çevreye ve kültüre göre ekillendi ine inanılır. Her ey görecelidir. Birine göre do ru olan ba kası için yanlı olabilir (Ghazali, 2003).

Ara tırmada, toplumun geneli tarafından kabul gören, yapılması sonucunda insanlara mutluluk veren, aksi halde insanları üzen durumlar etik olarak tanımlanmı tır. Örne in; teknoloji kullanım eklinin insanlar arasında ileti im engellerine neden olacak ekilde yapılması etik dı ı de erlendirilmektedir.

2.6. İletişim

İletişim, bilginin, semboller, işaretler, davranışlar, mimikler şeklinde bir yerden bir başka yere aktarılmasıdır (Budak, 2005). Dökmen (1999)'e göre iletişim bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma süreci olarak tanımlanmaktadır. Cüceloğlu (1987)'na göre iletişim iki birim arasında birbirine ilişkin mesaj alışverişidir. Ergin (1998) ise iletişimi; kaynağın mesajı bir kanal üzerinden alıcıya iletilme süreci olarak tanımlamıştır. Toplumsallaşma anlamını da ifade eden iletişim olgusunu enformasyon, düşünce, bilgi ve tutumların, anlaşmayı gerçekleştirebilecek ortak bir dil aracılığıyla kişiler, gruplar ve toplumlar arasında aktarılmasını gerçekleştiren dinamik bir süreç olarak tanımlayabiliriz (Yüksel, 2001). Bir süreç olan iletişim olgusu, genelde toplumsal, özelde ise bireysel etkileşimin oluşturulması biçiminde genellenebilir. İletişim toplumsallaşmanın asıl etkenlerinden biridir. Ancak toplumsallaşma teknolojik cihazlar ön plana çıktığından beri iletişimde bir değişim söz konusudur. İnsanlar, iletişim kurarken teknolojik cihazların etkisi altında kalmaktadır. Günümüzde en çok kullanılan cep telefonu, televizyon ve bilgisayar gibi cihazlar bireyler arasında bir iletişim engeli oluşturulmaya başlamaktadır.

Denis McQuail iletişim araçlarının insanın yaşamında öncelikli olduğu durumlarda, toplumsallaşmanın etkeni olduğunu ve bu araçların toplumsallaşmada uzaklaştırıcı etkisi bulunduğunu belirtmektedir (Mutlu, 1991). Evde ve iş yerinde kişilerle olan iletişim iklimimiz, günlük alışkanlıklarımız, ev içi, arkadaşlık ve komşuluk ilişkilerimiz, iletişim teknolojilerine hayatımızda ayırdığımız yere göre belirlenmektedir. McLuhan (1976)'ın "araç bizzat mesajın kendisidir" iddiası göz önünde bulundurulduğunda, günümüzde yaşanan duyguların, yapısı itibarıyla sanal bir ortam sunan yeni iletişim teknolojileri yüzünden derinleştiği görülmektedir. Aile üyeleri kendi tercih ettikleri teknolojik cihazlarla ev içerisindeki farklı mekanları kullanmakta ve mekansal-zamansal kopu nedeniyle birbirlerinden izole bir günlük yaşam sürmektedirler. Gündelik hayatın içinde yeni iletişim teknolojilerinin yer almasıyla birlikte, kişilerarası ilişkileri biçimlendiren yeni tutum ve deneyimlerin ortaya çıkması tespit edilmiştir (İhan, 2005). İnsanlar cep telefonu ile

konu urken, bilgisayarları ile u ra rken veya televizyon izlerken yanındaki insanları görmezden gelerek sadece bu cihazlara odaklanır hale gelmi lerdir. Ayrıca bu ya am ekli yadırganmayan normal davranı lar olarak algılanmaya ba lanmı , etik kabul edilir olmu tur. Yeni teknolojiler, bireylerin ileti im biçimini de i tirmi tir. Bu ekilde bir kültür olu mu tur. Bu yeni kültür beraberinde yeni bir etik anlayı ı getirmi tir. Yeni kültür ve etik anlayı nda, bireyler arasında ileti imi, gerçekle tirir hale gelen ileti im teknolojilerinin de önemli oldu u görülmektedir.

2.7. İleti im Teknolojisi

İleti imin, insan için ilkça lardan günümüze süregelen bir gereksinim oldu u bir gerçektir. nsan, iletisini aktarmak için ça lar boyunca çe itli yol ve yöntemler geli tirmi , her toplum çe itli ileti im biçimlerini kendi yapısı ve teknolojik birikimi do rultusunda yeniden düzenlemi tir. İleti im araçlarının nitelikleri büyük ölçüde ilgili toplumun yapısına, toplumun geli mi lik derecesine ve bireylerin ileti im istemlerine göre de i mektedir (Zeybek, 2002). İleti im araçlarındaki de i im, bireylerin ya am biçimlerini de büyük oranda etkilemekte ve farklıla tırmaktadır. Günlük ya amdaki de i imin temelinde bilgi ve ileti im teknolojilerindeki hızlı geli meler vardır. İleti im teknolojisindeki yeni olanaklarla, bilgi, haber ve onunla ilgili görüntü, ses anında dünyanın her tarafına iletilebilmektedir. Dünya bir ileti im a ı ile örülmü durumdadır. Zaman içerisinde ileti im biçimlerinde ki büyük geli meler, yakın çevreyle ileti imin yanında, dünyanın bir di er ucundaki insanlarla da ileti imi, olanaklı hâle getirmi tir (Duman vd., 2003).

Cep telefonu, bilgisayar ve televizyon sayesinde zamana ve mekâna ba ımlı olmaktan kurtulmak mümkündür. Evden çıkmadan banka i lemlerinin halledildi i, alı veri in yapılabilirdi i, hatta ba ka bir ülkede satılan bir malı görüp, be enip satın alma imkânının oldu u teknolojiler kullanılmaktadır. Bunlar do al olarak ya amımızı büyük ölçüde etkileyen geli melerdir (Üney, 2005). Teknolojik geli mi lik, di er tüm sektörleri ve teknolojileri de etkileyerek, de i ikliklere neden olmaktadır. Bu öngörüü destekler veriler yer almaktadır. Toplumsal ya amda

televizyonun benimsenmesi 26 yıl, kişisel bilgisayarların benimsenmesi 15 yıl, internetin benimsenmesi ise sadece 7 yıl almıştır. Bu hesaba göre internetin kullanımının ne denli hızlı yaygınlaştığı ortadadır. Yine önemli örneklerden biri de; radyonun 50 milyon kişiye ulaşması 38 yıl, televizyonun 50 milyon kişiye ulaşmasının 13 yıl, internetin ise 50 milyon kişiye ulaşmasının sadece 4 yıl almış olmasıdır (Karaduman, 2003). Teknolojik cihazların kabul edilip hayata geçmesi hızlanırken; hayatımızı kolaylaştırmasının yanında, yeni sorunları da beraberinde getirmiştir. Yeni ortama olumsuz yaklaşımlar olarak sıralanan; sayısal uçurum, yeni düzene adaptasyon sorunu, dijital dillere, bu dünya eleştirileri, iletişim teknolojileri, insan sağlığı, sanal ortamın bireyi yalnızlaştırması, toplumsal fertlerin birbirine yabancılaşması, yeni ortamda yaşanan kimlik karmaşası, bilinçsiz tüketim anlayışı ve faydasız kullanım biçimleri gibi aslında çok da üzerinde durulmayan, konular bulunmaktadır (İhan, 2005). Bireyler bu iletişim teknolojilerini kullanırken, farkında olmadan istenmeyen davranışlar göstermektedir. Araştırmada iletişim teknolojilerinden, televizyon, cep telefonu ve bilgisayar üzerinde durulmuştur.

2.8. Televizyon

Günümüzde teknoloji büyük gelişmelere sahne olmuştur, kullanılan teknolojilerin başında televizyon, cep telefonu ve bilgisayar gelmektedir. Bu teknolojileri kitle iletişim aracı olarak adlandırmak mümkündür. Kitle iletişimi enformasyon, düşünce ve tutumların geniş bir kitleye teknik aygıtlarla iletilme süreci olarak ifade edilebilir (Yumlu, 1994). Kitle iletişim araçlarının toplumsal değişim üzerindeki etkileri de çeşitli araştırmalara konu olmuştur bunun yanı sıra televizyon ile ilgili birçok araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmaların ortak varsayımı, kitle iletişim araçlarının özellikle de televizyonun toplumsal, kültürel ve siyasal değişim üzerinde etkili olduğu şeklindedir (Yıldız, 2004).

Kaplan (1991)'a göre, televizyon; çağdaş toplumlardaki en yaygın ve etkin kültür üretme makinesidir. Yeni ve farklı bir kültürel davranış aracı olarak televizyonun en belirgin, tanımlayıcı özelliği ise, onun, çağdaş toplumlardaki en önemli öykü

anlatma aygıtı olmasıdır. William's a göre, televizyon hem teknolojik hem de kültürel yanları olan karma ık bir yapıyı olu turur. Bir yanı ile teknolojik bir ileti im aracı olan televizyon, bir yandan da kültürün üretildi i, aktarıldı ı, tüketildi i ve hatta yeniden üretildi i bir yapıdır (Mutlu, 1991). Örne in kurgulanmı bir televizyon dizisinde bile, toplum bir programda yansıtılan bazı olguları gerçekmi gibi de erlendirmeye ve dolayısıyla kendi davranı larını, alı kanlıklarını ve inançlarını bu gerçeklere göre yeniden ekillendirmektedir. Böylesi bir yakla ımla ele alındı ında televizyon, kültürün sadece yansıtıldı ı de il, aynı zamanda güncellendi i ve yeniden olu turuldu u araç olarak yeni bir yapı kazanmaktadır (Aya lı, 2006). Televizyon bireylerin davranı larını ekillendirme, onlara çe itli konularda model sunma, bilgi ve bilinç sa lama gibi konularda çok dikkat çeken bir ileti im aracıdır.

Kitle ileti im araçları içinde en fazla tartı maya konu olan araçlardan biri televizyon olmu tur. Bu tartı maların ço u, televizyonun bireyler üzerindeki etkileri üzerine odaklanmı tır. Televizyonun bireylere etkileri üzerine tartı malar genel olarak iki kutupta toplanmaktadır. Bir kısım olumlu etkisi oldu undan, bir kısım ise olumsuz etkisi oldu undan bahsetmektedir. Fakat tartı maların oda ına televizyonun olumsuz etkileri üzerine yapılan görü ler oturmı tur. Türkiye'de bu tartı malar, özellikle özel televizyon kanallarıyla birlikte artmı tır (Kocada , 2002). Televizyon sadece çocukları de il, gerçekte, toplumun bütün üyelerini de i ik ekillerde etkilemektedir. Örne in, ça da toplumun yaygın bir kültürel formu olan popüler kültür ve kitle kültürü televizyon vasıtasıyla üretilip topluma yayılmaktadır (Erjem ve Ça layandereli, 2006). Televizyon, ça ımızın en büyük kültürel üretim aracı olmu tur. nsani ili kileri güçlendiren de er yargıları yerini, televizyonun getirdi i yeni kültürel de erlere bıraktı ı görülmektedir (Kocada , 2005). Erdo an (2004)'a göre, televizyon kültürle ilgili günlük hayatta popüler olanı, popüler yapılanı ve popüler yapılmak isteneni gösteren, ta ıyan, sunan, de erlendiren, yücelten, özlüce popülerlik kimli i veren en etkin ileti im aracıdır.

Kitle ileti im araçlarının birer kültür ta ıyıcısı ve aktarıcısı oldukları artık birçok ara tırmacı ve bilim adamı tarafından kabul edilmektedir. Kitle ileti im araçlarının

çocukların sosyalleşme sürecine etkisi, gün geçtikçe aile ve okul gibi diğer faktörlerden daha baskın hale gelmektedir. Çocuklar, kitle iletişim araçları ile okulda veya evde anneleri ve babalarıyla geçirdiği zamandan daha çok vakit geçirmektedirler (Akçalı, 2007). Televizyon topluma bu kadar etki bırakırken, birçok eleştirilmektedir. Televizyona yönelik eleştirilerden biri insanları yalnızlaştırmasıdır. George Simmel, kitle iletişiminin gelişmesiyle birlikte insanların ilk kez, uzun süre hiç konu madan birbirlerine bakmak durumunda kaldıklarını vurgulamaktadır (Gülbilek, 2001). Cerdan'a göre ise, bireylerin aptallaşmasına, köleleşmesine, seçimlerde artlanmasına ve yeryüzünün Amerikalılaşmasına sebep olmuştur (Cerdan, 1992).

Televizyon tek tip bireyin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Televizyonu temel alarak "birlikte yaşıyabilir miyiz?" sorusuna Touraine yanıtlamaktadır. Yaşamın yeni bir parçasında yer alan televizyon sayesinde insanlar aynı programları izleyerek, aynı giyinerek ve yiyerek zaten birlikte yaşamaktadır. Ancak, birlikte yaşamın arka planında birbirimizden ayrı da yaşamaktayız. Bu da günümüz insanlarını yalnız kalabalıklara dönüştürmektedir (Aydoğmuş, 2006).

Görüldüğü gibi televizyon toplumda yeni bir kültürün oluşmasına neden olmuştur. Bireyler televizyon ile vakit geçirirken çevresinden soyutlanmakta, iletişim eksikleri yaşamakta aynı zamanda her bireyin aynı davranışları gösteremeye başladığı için yeni bir kültür ve etik anlayışı oluşmaktadır. Artık insanlar, televizyonda sevdikleri bir program olduğu zaman, dışarıya dünyadan uzaklaşmakta, aile bağlarını güçlendirilmekte, televizyon izlerken, yalnızca değilse, karışındaki isteklerini düşünmeksizin sürekli kumanda ile televizyon kanallarını dolaştırarak, televizyon izlerken bir yandan da diğer şeyler yeme ihtiyacı oluşan bir kültür meydana gelmektedir. Oktay'a göre ise; kırsal kesime kadar ulaşan medya, sayesinde tüketim kalıplarının çeşitlenerek, bireylerde daha iyi yaşam isteğini uyandırmaktadır. Ayrıca sisteme dahil olsa da kölelerin bile isyan edebileceklerini, kadınların kocalarına bağımlı kaldırılabildiklerini öğrenmektedirler. Zamanla ekonomik mutluluğun yeterli olmadığı anlayarak daha tinsel ve kültürel değerler arayacaklardır. Olumsuz tarafı ise, bireylerin mal ve mülk edindikçe sınıf duygusunu ve dayanışmasını

yitirmeleridir (Oktay, 2002). Televizyonu da kapsayan ileti im araçları, kültürel yönden egemen kültürü ifade eder. Bunu yaparken alt kültürlerin de tanınması ve yeni kültürel imgelerin gelişmesini de sağlamaları olurlar (Erdoğan ve Alemdar, 2002).

2.9. Bilgisayar

Gelişimi ve gelişmekte olan ülkelerde, her evde teknolojik araçlardan birçoğu bulunmaktadır. Bu araçlardan bilgisayar önemli bir yer tutmaktadır. Kubey vd., belirttiği gibi, 1999 ve 2000 yılları arasında ABD'deki ailelerin evlerinde bulunan bilgisayar oranının %2 (%68'den %70'e) ve internetin %11 (%41'den %52'ye) arttığı görülmüştür. Bilgisayar kullanımı, internet kullanımını yaygınlaştırmıştır. Bu yaygınlaşma ile internete girme yaşının okul öncesi dönemlere kadar düştüğü görülmüştür. ABD'de yapılan bir bakaraştırmaya göre; 3 yaş ve üzeri 76 milyon bilgisayar kullanıcısının %22,2'sinin internet erişimine ve ev bilgisayarına sahip çocukların beşte birinin internet kullandığı belirlenmiştir (Kelleci, 2008). Chisholm 8 ile 18 yaş arasında olan çocuk ve gençlerin günde ortalama olarak sekiz saatini bilgi ve ileti im araçlarını kullanarak geçirdiklerini belirtmektedir. Berson ve Berson (2003); özellikle 12-18 yaş arasındaki genç kızların %74'ünün zamanının büyük bir kısmını chat odalarında ya da e-mail ile mesajlaşarak geçirdiklerini ifade etmektedirler. Diğer taraftan ev ortamında bilgisayar kullanamayan çocuk ve gençlerin internet kafelere yöneldikleri, internet kafelerin, çocuk ve gençlerin yoğun ilgi gösterdikleri mekânlar haline geldiği vurgulanmaktadır.

Bilgisayar kullanımının bu kadar artması beraberinde, bilgiye ulaşmanın, araştırma yapmanın, problem çözmenin, yaratıcılık, kritik düşünme gibi kişisel gelişimlerin desteklenmesi bir ortam oluştururken Berson ve Berson (2003)'ün de belirttiği gibi; anksiyete, kontrolsüz, amaçsız ve bilinçsiz kullanım yönü ile kaygılara ve korkulara neden olmakta, kişisel becerilerin gelişmesini negatif etkide bulunduğü düşünülmektedir (Kelleci, 2008). Ahmed (2002), bilgisayarın, yaşamın birçok alanında kolaylıklar sağlamasına rağmen olumsuz sayılabilecek bir çok yeni alışkanlıkların doğmasına da sebep olduğunu belirtmektedir (Uysal ve Odabaşı, 2006).

internet bağımlılığı bunlardan biridir. internet bağımlılığı, bilgisayar bağımlılığı, internete bağımlı olarak, gereğinden fazla zaman geçirme problemi şeklinde tanımlanmaktadır. internet bağımlılığının belirtileri şu şekilde sıralanabilir: internet bağımlılığı zaman geçirmeye bağımlı olarak yaşam biçiminde değişikliklerin olması, genel fiziksel aktivitelerde azalma, internet aktivitesinin bir sonucu olarak kişisel yaşamında bozulma, internette fazla zaman geçirmek için önemli yaşam aktivitelerinden kaçınma, internette fazla zaman geçirmeye bağımlı olarak uyku aktivitesinde bozulma, arkadaşları kaybetme ve sosyalizasyonda azalma, aile ve arkadaşları ihmal etme, iş ve kişisel sorumlulukları ihmal etme, bilgisayarda zaman geçirmede eksiklik hissetme, internete giremediğinde endişe yaşamadır (Kelleci, 2008).

Young internetin, tıpkı kumar gibi bağımlılık yarattığını, sağlık sorunları ve uykusuzluğun yanı sıra depresif durumların oluşmasına neden olabileceğini belirtmektedir (Kelleci, 2006). Kraut (1998)'in internette geçirilen fazla zamanın, insanların giderek yalnızlaşmasına ve yüz yüze iletişim kurmakta güçlük yaşamalarına neden olduğunu belirtmiştir. Horman ve arkadaşları (2005) tarafından yapılan çalışmada, yaygın internet kullanan ve bilgisayar ile zamanını geçiren çocukların sosyal gelişmelerinin önemli ölçüde gerilediği, bu çocukların özgüvenlerinin düşük, sosyal kaygı düzeylerinin ve saldırganlık davranışlarının yüksek olduğu bulunmuştur (Kelleci, 2008). Günümüz insanına sınırları, uzamları ve hatta zamanı da alan iletişim olanakları sunan internet, fiziksel olarak elde edilen bu olanaklara birey imgeleminin gücü ve sınırsızlıklarını da eklediğinden, günümüz insanı için hayal bile edemeyeceği bir iletişim olanağı sunmaktadır (Zeybek, 2002). Alanlar arası interaktif iletişim, yüz-yüze yani birincil iletişimin soluk bir benzeridir. Bilgisayarda geçirilen fazla zaman, insanların ekran karşısında yalnız kalmalarına neden olmaktadır. İletim teknolojisi, zaten var olan bireyciliği hızlandırıcı bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, insanlar sinema izlemeyi, kitap okumayı, gezinti yapmayı, sadece bilgisayarla paylaşabilir ve giderek yalnızlaşabilirler. Son yıllarda toplumbilimciler ve psikologlar, giderek daha yüksek sesle yalnızlık duygusundan söz etmeye başlamışlardır. İletim araçlarının insanlar üzerindeki yalnızlaştırıcı

i Levinin yeni iletişim teknolojileriyle birlikte katlandığı iddia edilmektedir (Dada, 2002).

Forester ve Morrison (1992)'da her yeni teknoloji gibi bilgisayarların da yeni problemler yarattığını ifade ederken Moor (1985) bilgisayarların özel bir teknoloji olduğunu ve bu nedenle bazı yeni etik sorunları ortaya çıkardığını belirtmiştir (Kelleci, 2008). Bilgisayarların çok daha yaygın ve etkili olması bilgisayar etiğini daha zor ve daha önemli hale getirmiştir. Çünkü bilgisayar devrimi ya ahlakımızı nasıl yönlendireceğimizi konusunda temel etkilere sahiptir. Bu nedenle bilgisayarların kontrol edilebilmesi ve bilgi akışının etkili gerçekleştirilebilmesi için teknolojinin yararlarımız doğrultusunda şekillendirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla, bilgisayar etiğine dair bazı ilkelere ilişkin on maddelik bir temel çerçeve önerilebilir. Bunlar şöyle ifade edilebilir:

- Bir bilgisayarı, diğer insanlara zarar vermek için kullanmamak,
- Diğer insanların bilgisayar çalışmalarına karışmamak,
- Bakalarının bilgisayar dosyalarına girmemek,
- Bir bilgisayarı veri, para vs. çalmak için kullanmamak,
- Bir bilgisayarı yalancı şahitlik yapmak için kullanmamak,
- Bedelini ödmeden bir yazılımı kopyalamamak ve kullanmamak,
- Yetkisiz ya da uygun bedelini ödmeden bakalarının bilgisayar kaynaklarını kullanmamak,
- Diğer insanların fikir eserlerini sahiplenmemek,
- Yazılan programın ya da tasarlanan sistemin toplumsal sonuçlarını göz önünde bulundurmamak,
- Bir bilgisayarı her zaman diğer insanları düşünerek ve saygı göstererek kullanmak (Dedeolu, 2006).

Bilgisayar çağının etik sorunları Mason (1986)'un belirttiği gibi dört ana başlık altında incelenebilir. Bu ana başlıklar Mülkiyet, Doğruluk, Gizlilik ve Etik sorunlarıdır. Mollavelolu (2003)'da yaptığı tez çalışmasında Fikri Mülkiyet, Gizlilik, Etik ve Doğruluk başlıklarını kullanmıştır. Odabaşı ve Namlu (2004), ise

fikri mülkiyet, bilgisayarların toplumsal etkileri, güvenlik ve kalite, bilginin do rulu u ve a do rulu u olarak belirlemi tir (Uysal ve Odaba ı, 2006).

Bu ara tırmada ise bilgisayar eti i için, bilgisayar kullanımı ile olu an yeni kültür ve bunun beraberinde gelen etik üzerinde durulmu tur. Örne in e- posta gönderimi ile ilgili kullanımlar bu etik de erler arasında yer almaktadır. E-posta eti i için a a ıdaki maddeler sıralanabilir;

- o Mesajların ana fikir belirterek kısa ve öz yazılmalı.
- o Zincir mesajlara cevap verip, zincirin uzamasına neden olunmamalı.
- o E-posta gönderirken, mesajın sonuna, elektronik imza mesajınızı eklenmeli.
- o Mesajda kullanılan her türlü alıntı için referans belirtilmelidir (Kutluata, 2009).

Bunların yanı sıra, e-posta gönderilirken, bilgisayar dili kullanmak örne im selam yerine, slm yazmak, e-posta gönderilen ki iye hitap etmeden ba lamak, emotion gibi gülen yüzler yapmak, gelen e-mailleri di er insanlara forward etmek, aslında çok da etik olmayan ancak, etik görülmeye ba layan durumlar arasında sayılabilir.

Yazılan e-maillerde Türkçe' nin do ru kullanılmaması, kelimelerin farklıla tırılması da etik bir sorundur. Bir zamanlar Arapça-Farsça sözcüklerin, daha sonraki süreçte, günün toplumsal ko ulları do rultusunda Fransızcanın, günümüzde de ngilizcenin egemenli i altında bulunan dilimiz, 21. yüzyılda evrimini teknolojik ileti im dili internetin egemenli i altında sürdürüp, gereksinim duydu u sözcükleri, “internet yapmak“, “lap-top alacam“, “faaliyetsel, tüm fonksiyonları aktif hale getirmek“ gibi anlam ve anlatım bozuklu u içeren, Türkçe sözcük kalıplarına uymayan kullanımlarla sa lamak pek de uygun bir kullanım de ildir (Zeybek, 2002). Bu durum gelecekte resmi görü melerden, i yerine ve eve, sokaktaki insandan aydın insanına, çocuk ile ebeveyn arasındaki ileti imden birincil ili kilere kadar geni bir yelpazede hayatı olumsuz yönde etkileyebilir. Toplumların, ileti imin içeri inden çok, ileti imde buldukları araçlar tarafından biçimlendirildikleri bir gerçektir (Ihan, 2005). Kullandıkları ileti im araçlarına yeni anlamlar yükleyerek içselle tirirler. Bunu yaparken ise bazı etik dı ı davranı lar olu tururlar.

Bilgisayar kullanımında, insanlar arasında ileti im engeli olu turmaya ba layarak etik anlayı nı etkileyen durumlar vardır. Bunlar; insanların yanındaki ki ilerle sohbet ederken bir yandan da bilgisayarları ile ilgilenmeleri, yüz yüze anlatabilece i önemli olayları e-mail yolu ile iletmeyi seçmeleridir.

Elektronik posta ve cep telefonu mesajlarının ileti im engeli olu turdu unu zeka ve konsantrasyonu olumsuz etkiledi ini ngiliz bilim adamları yaptıkları deneyle ortaya koymu lardır. Sponsorlu unu bili im sektörünün dünyaca ünlü firmalarından Hewlett Packard' ın yaptı ı ara tırmada, ngiltere'de bin 100 ki iye çe itli sorular sorulmu ; dikkat etmeleri gereken durumlar olu turuldu u zaman elektronik posta ya da cep telefonu mesajı gönderilmi tir. Sonuçta, katılımcıların konsantrasyonun e-posta ve mesajlar nedeniyle önemli ölçüde bozuldu u tespit edilmi tir. Londra'daki King's Koleji ö retim üyelerinden psikiyatrist Glenn Wilson, bu tür mesajların, çalı anların verimini dü ürdü üne, evde de uyku dahil her eyin önüne geçti ine dikkat çekmektedir. Özellikle sürekli "gelen kutusuna" dü en elektronik posta mesajlarının ki iyi yordu unu ve beyin faaliyetlerini yava lattı nı belirten Wilson, her be ki iden birinin sırf mesajları yanıtlayabilmek için yemekten kalktı nı ve sürdürmekte oldu u sohbeti yarıda kesti ini söylemektedir (Anonim, 2004).

nsanlar kullandıkları cihazlarla birlikte yeni bir kültürü de beraberinde getirirler. Bilgisayar kullanımı ile olu an kültürde ise, bilgisayarın sürekli açık olma iste inin olu tu u, msn gibi a larda çevrim içi durumda oldu u halde çevrim dı ı görünümü uygun bulan, gelen e-mailleri okuyunca cevap vermeyi geciktiren, internette konu urken kimli ini gizleyen bir toplum olu ması ekinde sıralanabilir.

2.10. Cep Telefonu

Ondokuzuncu yüzyıldan beri kullanılan telefon, geçirdi i evrim sayesinde günümüzde hala çok yaygın olarak kullanılan bir ileti im aracıdır. Günümüz telefonu, Graham Bell (1876)'in ilk telefonundan çok farklı i lev ve yeteneklere sahiptir (Atabek, 2001). 1901 yılında Markoni' nin ilk kez bir veriyi radyo dalgaları

kullanarak transatlantik ötesine iletmeyi başararak telefon dünyası için yeni bir dönem açılmıştır. Bundan 70 yıl sonra, Motorola firmasında çalışan mühendis Dr. Martin Cooper, Amerikan telekomünikasyon operatörü AT&T'yi portatif telefonlar konusunda ikna edebilmek için kendi geliştirdiği ilk hücreli telefon ile ziyaret etmiştir. Ziyaret sırasında telefonunu alıp binaya girip çıkıp, meraklı bakışları altında bina içindekilerle kablosuz görüşmeyi başarmıştır. Ne var ki, telefonların her biri 1,250 kg ağırlığında, 22,5 cm yüksekliğinde, 12,5cm eninde ve 4 cm derinliğinde olduğu belirlenmiştir (Anonim, 2009). Yirminci yüzyılın son çeyreğinde, 1980 li yıllarda ise 1. Kuşak Mobil İletim Sistemleri olarak adlandırılan telsiz telefon (wireless telephone); kısa mesafeler içinde telefon beklemesine mobil cihazlarla ulaşmayı mümkün kılan teknoloji ortaya çıkmıştır. Ancak, 10 yıl sonra daha fazla kapasite, daha çok uygulama çeşidi ve daha nitelikli iletişim olanakları sunan sayısal 2. Kuşak İletim Sistemi GSM'ye (Global System for Mobile Communications) yenik düşmüştür. 1990 li yılların başından itibaren artık dijital hücreli telefon (cellular phone) sistemleri geliştirilmiş ve sesi dijital veri haline getirerek iletebilen, dolayısıyla santral dışında havada frekans tarayıcılarıyla dinlenilmesi olanaksız olan ve cep telefonu diye isimlendirilen küçük boyutlarda GSM dijital cellular mobil telefonlar kullanıma sunulmuştur (Atabek, 2001). Bir Avrupa buluşu olan GSM'den sonra aradan geçen ikinci on yıl içerisinde 2000'li yıllarda daha hızlı veri iletişimi, daha fazla kapasite ve mobil çokluortam (multimedya) uygulamalarına olanak veren 3. Kuşak İletim Sistemleri geliştirilmiştir. 3. Kuşak döneminde akla ilk gelen görüntülü telefon kavramı olmuştur (Anonim, 2009). Yeni Kuşak cep telefonları, internete bağlanma ve mobil data aktarımından, birçok cihazla mümkün olan multimedya olanaklarını bulundurmaktadır. Günümüzde telefonları ile bireyler sadece birileriyle konuşmuyor; fotoğraf makinesi, video kamera, radyo, MP3 çalar, ajanda, hesap makinesi gibi birçok amaç için kullanılmaktadır (İhan, 2008).

Bu gelişmelerle birlikte, son dönemde yaş, cinsiyet, dil, gelir durumu gibi faktörleri dikkate alınarak geliştirilen cep telefonları, yeni iletişim teknolojilerinin en popüler üyesi ve pazarlama yelpazesinin en hızlı gelişen ürünleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Anonim, 2009). Bu gelişmeler sonucunda hemen hemen her insanın sürekli yanlarında taşıdığı cep telefonu bulunmaktadır. Günümüz dünyasında artık cep

telefonları günlük yaşamda, herkesin yanından ayırmadığı, bütçesi ne olursa olsun herkesin sahip olduğu cihazlar haline gelmişlerdir. Buna örnek olarak İstanbul'da yapılan bir araştırmamızın sonuçları dikkat çekmektedir. Maltepe Üniversitesi öğrencileri Çotuksöken ve Kolankaya tarafından yürütülen araştırmamız, İstanbul'un yoksul iki mahallesinde yapılmıştır. Araştırmamızda, ekonomik durumu düşük olan halkın çoğunun sigortasız çalıştığı, evlerine sadece gıda alabildikleri ancak hemen hemen hepsinin cep telefonu olduğu vurgulanmıştır. Başıbüyük Mahallesi ile Büyükbakkalköyünde yapılan araştırmamız için yapılan değerlendirmede; "Pek çok ilden göç aldığımız için Türkiye'nin yaklaşık tümünü temsil edebilecek güçte, ekonomik durum oldukça düşük, cep telefonu, ekonomik koşullara bakıldığında dikkat çekecek kadar çok" yorumu yapılmıştır (İhan, 2008).

Nokia Türkiye Pazarlama Müdürü Kıvrımlı da, cep telefonunda hedef kitlelerinin 15 yaş üstü olduğunu, ancak yaptıkları araştırmalarda cep telefonu kullanımının 12 yaşa kadar indiği görüldüğünü bildirmiştir. Kıvrımlı, Türkiye'deki GSM operatörlerinin aktif abone sayılarının artması, genç nüfusa sahip olan Türkiye'de pazarın gelişimi açısından potansiyel olduğunu kaydetmektedir. Türkiye'de tarife seçenekleri ve maddi kaygılar nedeniyle çift SIM (Abone Kimlik Modülü) kart taşımak gözle görülür şekilde yaygınlaştığı da görülmektedir. Telekomünikasyon dünyasında bazı ülkelerde yaygın şekilde insanların ikinci cep telefonu aboneliğini başlattıkları bilinmektedir. 2010 yılına dek bu tür insanların toplam cep telefonu kullanıcıları arasında yüzde 20'ye yaklaşıyor keştilmektedir (Anonim, 2009). Teknolojik bir araç olan cep telefonunu kullanımındaki bu artış da tıpkı televizyon ve bilgisayar kullanımında olduğu gibi, insanların kültürel değerlerinde ve etik anlayışlarında değişime neden olmuştur. Egemen paradigmaya göre kullanılan bu teknolojiler insanlığın gelişmesini dile getirirken, eleştirel yapısalcılara göre iletişim teknolojisi yapısal transfer, profesyonel ideolojiler, ürün üretimi ve akıllıca bakıldığında tek yönlü bir egemenliği gösterir (Erdoğan, 2002).

Toplumda tek tip davranış görülmeye başlanmıştır ve bu normal kabul edilmiştir. Örneğin cep telefonları aracılığıyla yaygınlık kazanan bir davranış biçimi olan; yılbaşıları, dini bayramlar, doğum günleri, gibi özel kabul edilen günlerde, bir

alı kanlık haline gelen mesajla malardır. Böyle özel kabul edilen günlerde insanların yaygın olarak, hazır mesajlardan yararlandığı bilinmektedir. Hazır mesajlar, kimden kimine, bir başka ifadeyle; cepten cebe aktarılarak yaygınlık kazanmaktadır. Bu mesajlara bakıldığında gönderici ve alıcının kimliğinin belirsizliği görülmektedir. Mesajlarda iyi dilek söz konusudur, ancak iyi dilek, göndericinin kendi duygu ve düşüncelerini içermez ve bu anlamda bir metala madan söz edilebilir. Gönderici mesajında kişisel ifadeler kullanmak yerine, mesajını önceden kendisine gönderilmiş olan ya da çeşitli web sitelerinde hazır bulunan mesajlardan, yani var olan kalıplarından seçmekte ve çoğu zaman birden çok alıcıya yollamaktadır (Çamkara, 2007). Bu kullanım günümüzde etik olarak görülmektedir. Ancak ne kadar etik olduğu görecelidir. Teknolojik cihazların kullanımı ile oluşan kültürde ve etik anlayışında toplum birbirini takip etmektedir. Çünkü bireyler birbirine benzemek ister, böylece etik olmayan davranışlar etik görülmeye başlanır. Araştırmalar ortaya koyuyor ki; insanlarda bir farklılaşma eğilimi vardır, ancak bu eğilim sınırsız değildir. Sınırları koyan, bireyin içinde yaşadığı toplumsal düzendir. Toplumsal düzen, bireyin sonsuz farklılaşmasını, kendi bütünlüğü açısından tehlikeli görür ve bu nedenle de bireyi benzerlik yönünde oldukça yoğun bir baskı altında tutar. Okul ve aile gibi eğitim kurumları, bireylere hem benzeme ve hem de farklılaşma zorunluluğunu algılatır. Benzeme ve farklılaşma gereğinin nedeni olarak ekilde ortaya konulabilir. Birey, tekillikte, toplumsallık adına görünürlük kazanır ve dikkat çeker. Ancak, bu görünürlükte önemli nokta farklılaşmanın derecesidir. Toplum, belli bir ektikten sonraki farklılığı bir sapma olarak algılar. Böyle bir durumda da, topluluk içinde, toplum kurallarından isteyerek sapan bireye karşı dılayıcı tavır gelir (Yavaş, 2002).

Görüldüğü gibi teknoloji insan hayatının vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Artık televizyon, cep telefonu ve bilgisayar olmadan yaşamın nerdeyse imkansız hale geldiği bir dünya da yaşamaktayız. İnsanlar bu cihazlarla yaşamarken, yeni iletişim teknolojileri geliştirmekte, farklı bakış açıları oluşturmaktadırlar. Teknolojik cihazların en çok kullanıldığı yeni kuşak ile, bu cihazları sadece ihtiyaç halinde kullanan önceki kuşaklar arasında bile gözle görülür farklılıklar belirmektedir. Oluşan yeni kültürel değerler, bireyden bireye yine bu cihazlar aracılığı ile hızlı şekilde iletilmektedir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Üniversite öğrencilerine yönelik, teknoloji kültürü ve etik konulu veri toplama araçlarının geliştirilmesi amacıyla teknoloji, kültür ve etik ile ilgili önceden yapılmış olan çalışmalar incelenmiştir. Teknoloji kültürü ve etik alanında yapılmış araştırmaların bulunmadığı için bu alanların her birinde yapılan araştırmalar ayrı ayrı taranmıştır. Taramalar sonucu çalışmaya yakın olan iki araştırmadan faydalanılmıştır. Realsimple (2008) dergisinde yayınlanmış olan “Tech Etiquette” başlıklı araştırmada teknoloji kültürü hakkında yedi uzmanın görüşü yer almaktadır. Günlük yaşamda yerini almış olan teknolojilerin nasıl kullanıldığı ile ilgili bilgilerin araştırıldığı bir ölçme aracı bulunmaktadır. Be li (2007) ise, teknoloji ve toplum üzerine bir araştırma yapmış, ortaöğretim öğrencilerinin teknolojiyi kullanma durumlarını incelemiştir. Bu amaçla yaptığı veri toplama aracında internet ve cep telefonu kullanımı ile ilgili sorular kullanmıştır. Öğrencilerin sorulara cevap verirken, cep telefonu, televizyon ve bilgisayar kullanım ya antılarını düşünerek cevaplama yapmaları istenmiştir.

Tezde ise bu çalışmalarda ki veri toplama araçları da incelenerek uzmanların görüşleri doğrultusunda yeni bir ölçme aracı geliştirilmiştir. Ankette 34 soru yer almıştır. “Cep telefonu kullanımı” 1-14 arasındaki sorularla, “bilgisayar kullanımı” 15-27 arasındaki sorularla, “televizyon izleme” 28-34 arasındaki sorularla, belirlenmiştir. Veri toplama aracında Cronbach Alfa katsayısı 0,63 olarak bulunmuştur. Buna göre ölçenin güvenilirliği oldukça yüksektir.

3.2. Yöntem

Araştırmada genel tarama modelinin ilikisel tarama biçimi kullanılmıştır ve karışık araştırma yolu ile sonuca ulaşılmıştır (Karasar, 1995).

Öğrencilere yönelik bilgi toplama araçları (teknoloji kültürü ve etik anketleri) araştırmacı tarafından Süleyman Demirel Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi,

Elektronik Bilgisayar E itimi Bölümü, Bilgisayar Sistemleri Ö retmenli i ve Bilgisayar Kontrol Ö retmenli i Programında, 2009–2010 ö retim yılının birinci döneminde Ekim 2009, Kasım 2009 tarihleri arasında uygulanmı tur.

Uygulama, ara tırmanın çalı ma kümesini olu turan Süleyman Demirel Üniversitesinde bilgisayar sistemleri ö retmenli i bölümünün 1.sınıfında okuyan 171 ö renci ile bilgisayar kontrol bölümünde okuyan 81 ö renci olmak üzere toplam, 252 ö renci üzerinde gerçekte tirilmi tir. Ara tırma halihazırda ara tırmacı tarafından eri imi kolay, olasılıksız ö rnekleme uygun olarak seçilmi tir. Anketlerin geri dönü oranını %99,6 lik kısmı olu turan, 251 anket olmu tur. Ula ılan aday ö retmenlerin %99,6 'sının anketi geçerli sayılarak de erlendirmeye alınmı ve çözümlenmelere dâhil edilmi tir. Ara tırma Süleyman Demirel Üniversitesi Bilgisayar sistemleri ve Bilgisayar Kontrol ö retmenli i 1.sınıf ö rencilerinin teknoloji kullanımı ile teknoloji kullanımı ise; cep telefonu, bilgisayar ve televizyon ile sınırlı tutulmu tur.

Veri toplama aracında, 5'li Likert tipi ölçek kullanılmı tur. Kullanılan 5'li Likert ölçe i, 1'den 5'e kadar olan de erlendirme ölçe i olup, ölçek seçenekleri ile puan aralıkları çizelge 4.1'de verilmi tir (Karada vd., 2008).

Çizelge 4.1. Ölçek seçenekleri ile puan aralıkları

Seçenekler	Verilen Puanlar	Puan Aralı ı
Tamamen katılıyorum	5	4.20–5.00
Büyük ölçüde katılıyorum	4	3.40–4.19
Kısmen katılıyorum	3	2.60–3.39
Çok az katılıyorum	2	1.80–2.59
Hiç katılmıyorum	1	1.00–1.79

Verilerin çözümlenmesi için, uygulanan teknoloji kültürü ve etik, anketi ile toplanan bilgiler bilgisayar ortamında SPSS (13.0) istatistik paket programı kullanılarak çözümlenmi tir. Analizlerde aritmetik ortalama, standart sapma, t testi, kullanılmı tur. Ara tırmanın verileri 0,05 düzeyinde test edilmi tir.

4. ARA TIRMA BULGULARI VE TARTI MA

4.1. Cep Telefonu Kullanımında Olu an Kültür ve Etik

Çizelge 4.2. Üniversite öğrencilerinin, cep telefonu kullanımında olu turdukları kültür ve etik ile ilgili bulgular

Cep telefonu kültürü ve etik	\bar{X}	SS
1-Sokakta müzik çalarını dinleyerek yürürken, tanıdı m biriyle kar ıla tı mda, konu mak için her iki kulaklı mı da çıkarırım.	4,72	,735
2.Bankada bir havale yaparken, kuaförde saçımı yaptırırken ya da sipari verirken vb. telefonla konu manın do ru olmadı mı dü ünürüm.	4,21	1,047
3-Cep telefonumdan arandı mda, uygun de ilsem arayan ki iyle daha sonra ileti m kurarım.	4,58	,713
4.Cep telefonumdan arandı mda, arayanı beklemeye almanın kaba bir davranı oldu unu dü ünürüm	2,94	1,358
5.-Arkada larımla birlikteyken, kulaklıkla müzik dinlememin uygun olmadı mı dü ünürüm.	4,38	,941
6.Otobüs gibi toplu alanlarda, kulaklıkla müzik dinlerken sesinin yüksek olmamasına dikkat ederim.	4,44	,979
7-Arkada ımla konu urken, cep telefonumla ilgilenmem ya da sms göndermemin uygun olmadı mı dü ünürüm.	3,70	1,140
8-Özel günlerde ki iye özgü sms yazarım.	3,95	1,046
9-Özel günlerde gelen smsleri di er ki ilere aynen gönderirim.	2,29	1,206
10-Yürürken cep telefonumla konu mamaya özen gösteririm.	2,46	1,234
11-Cep telefonu ile konu urken, tanıdı mı görürsem, görmezden gelip konu mamı devam ettiririm.	1,39	,880
12-Toplu ta ıma araçlarında telefonla konu mamaya özen gösteririm.	3,65	1,267
13- Toplu kullanım alanlarda(konferans salonu, kütüphane vs.) telefonumu sessize alırım.	4,89	,451
14-Telefonumun 24 saat açık kalmasını isterim.	4,05	1,251

Çizelge 4.2’de görüldü ü gibi; üniversite öğrencileri, cep telefonu kullanırken olu turdukları kültür ve etik ile ilgili olarak: “sokakta müzik çalar dinlerken iki kulaklı mı da çıkarma, banka i lemleri ile u ra rken ya da kuaförde iken telefonla konu mama, telefonlarını açamadıkları zaman arayanla sonra ileti m kurma, arkada ları ile birlikteyken kulaklıkla müzik dinlememe, otobüs gibi toplu ta ıma araçlarında müzik dinlerken sesinin yüksek olmaması, toplu kullanım alanlarında telefonlarını sessize alma ve tanıdı mı görünce cep telefonu ile konu uyorsa, onu görmezden gelmeme” konularına tamamen katıldıklarını belirtmi lerdir.

Üniversite öğrencilerinin, arkadaşları ile konuşurken cep telefonları ile ilgilenmeme, özel günlerde kişiyeye özgü mesaj yazma, toplu mesajlaşma araçlarında telefonla konuşma, konularına ve telefonlarını gün boyu açık bırakma istemine büyük ölçüde katıldıkları görülmüştür. Arayışı beklemeye almanın kaba bir davranış olduğunu kısmen düşünürlerken, gelen smslerin aynen gönderilmesi ve yürürken cep telefonu ile konuşma konusuna çok az katıldıkları belirlenmiştir.

Real Simple dergisinin çalışması sırasında da, çalışmaya katılanlar “sokakta müzik çalar dinlerken iki kulaklıklarını da çıkarttıklarını”, “banka işlemleri ile konuşurken ya da kuaförde iken telefonla konuşmayı düşünemediklerini belirtmişlerdir. Yine aynı araştırmada, telefonla konuşurken, karışındaki kişiyi beklemeye alma ile ilgili olarak, kimin bekletildiği önemli olduğunu, aile bireyleri veya iş verenin araması durumunda yapılmaması gerektiğini söylemişlerdir (Anonymous, 2008). Bu sonuçlar, araştırmaya bulgularını destekler niteliktedir.

4.2. Bilgisayar Kullanımında Oluşan Kültür ve Etik

Çizelge 4.3 . Üniversite öğrencilerinin, bilgisayar kullanımında oluşturdukları kültür ve etik ile ilgili bulgular

Bilgisayar kültürü ve etik	\bar{X}	SS
15- E- e-mail yazı masına kişiyeye özel hitap ile başlarım.	3,91	1,101
16-Kendimle ilgili önemli haberleri, tanıdıklarına e-maile göndermenin uygun olduğunu düşünürüm.	2,35	1,151
17- Msn gibi internet ortamında okul arkadaşlarımdan gelen teklifleri kabul ederim.	3,73	1,138
18-Gelen e-mailleri geciktirmeden cevaplandırırım.	3,67	1,051
19-Yeni tanıdığım insanları, daha iyi tanımak amacıyla ile, ismini google'a yazarak hakkında araştırma yaparım	2,01	1,193
20-Yeni tanıdığım insanların ismini google'a yazarak hakkında araştırma yaptığımı söylerim.	1,55	,938
21- İnternet üzerinde sohbet ederken, kimliği gizleyerek, insanları yanıltırım.	1,48	,905
22-Resmi bir e-mail yazı masında ifademe ve kullandığım sembollere (©) dikkat ederim.	4,42	,998
23- Msn de çevrimiçi olduğum halde çevrimdışı görünmemin uygun olduğunu düşünürüm.	2,96	1,221

Çizelge 4.4 .(devam)

24- Gelen e-mailin, içeri ine bakmadan grubumda ki ki ilere forward ederim(iletirim).	1,21	,597
25-Arkada larımla sohbet ederken bir yandan da bilgisayarım la ilgilenirim (oyun vs.)	2,33	2,182
26- Bir yakınımla yüz yüze görü mek mümkün oldu u halde e-mail atmayı tercih ederim.	1,47	,733
27- Evde bulundu um süre içerisinde bilgisayarım mutlaka açık olmalıdır	2,25	1,101

Çizelge 4.3’de görüldü ü gibi; üniversite ö rencileri, bilgisayar kullanırken olu turdukları kültür ve etik ile ilgili olarak: resmi yazı malarda ifadelerine dikkat etme konusuna tamamen katıldıklarını belirtmi leridir. E- mail yazarken ki iye özel hitap ile ba lama, msn gibi a larda tanıdıklarından gelen teklifleri kabul etme, gelen e-mailleri geciktirmeden cevaplama, konularına ise, büyük ölçüde katıldıkları görülmü tür. Ö renciler msn de çevrim içi oldukları halde çevrim dı ı görünmenin uygun oldu u görü üne kısmen katılmaktadırlar.

Üniversite ö rencileri, kendisi ile ilgili önemli haberleri e-maile gönderme, yeni tanıdı ı insanlar hakkında google da ara tırma yapma, arkada larıyla sohbet ederken bilgisayarlarıyla ilgilenme, evde bulundu u süre içinde bilgisayarın açık olmasını isteme, konularına çok az katıldı ını belirtmi lerdir. nternette sohbet ederken, kimliklerini gizleyerek insanları yanıltma, yüz yüze görü mek mümkün oldu u zaman tanıdıklarını e-mail atma, kendilerine gelen e-mailin içeri ine bakmadan ba kalarına iletme, yeni tanıdı ı insanlar hakkında google da ara tırma yaptıklarını söyleme, konularına ise, hiç katılmadıklarını belirtmi lerdir.

Real Simple dergisinin çalı masında da, e-mail yazı masına selamlama ile ba lama, önemli haberlerin e-mail yolu ile haber verilmesi, internet a ından yapılan konu ma tekliflerinin kabulü, gelen e-maillerin, biran önce cevaplanması konularında ara tırma ile benzerlik görülmektedir. Resmi e-mail yazı malarında, duygu belirten ifadelerin kullanılabilce ini sonucuna ula an Real Simple çalı ması ile bu çalı ma farklılık göstermi tir (Anonymous, 2008).

Kert tarafından yapılan ara tırmalarda internet üzerinden sohbet eden ki ilerinin, sadece %34’ünün sohbet ederken dürüst davrandıkları bulunmu tur (Kert ve Kert,

2008). Kullanıcıların kendilerini tanımladığı e-posta daında, internet üzerindeki hiç kimse ötekinin gerçekte kim olduğunu, onların kadın mı yoksa erkek mi olduklarını, hatta bu dünyada olup olmadıklarını bile bilmemektedir (İhan, 2005). Gerçek kimliklerini gizleyerek sanal mekânlarda sanal kimliklerle buldu an bu kültürün bireyleri, çoğunlukla gerçek hayatlarında bir karılıklı bulunmayan iletişim biçim ve içeriklerini sanal partnerleriyle birlikte oluşturdu ü ünülmektedir. Dolayısıyla chat, bireyin kendisini gizleyerek bir kimlikler üstü kimlik olarak var olma duygusunu en çok besleyen internet uygulaması (Atabek, 2001) olarak belirtilmesine rağmen, bu çalışmada kimliğini gizlediğini belirten öğrenci oranı oldukça düşük bulunmuştur ve Kert'in araştırması ile farklılık göstermiştir.

4.3. Televizyon İzlemede Oluşan Kültür ve Etik

Çizelge 4.5. Üniversite öğrencilerinin, televizyon izlemede oluşturdukları kültür ve etik ile ilgili bulgular

Televizyon kültürü ve etik	\bar{X}	SS
28- Arkadaşımın evine gittiğimde tv de sevdiğim bir program (maç, dizi vs.) varsa önce tv yi açmasını isterim.	2,13	1,100
29- Evime misafir geldiğinde tv de sevdiğim bir program (maç, dizi vs.) varsa tv yi kapatmam, izlemeye devam ederim.	1,98	1,056
30- Evde bulunduğum süre içerisinde tv mutlaka açık olmalıdır.	1,69	,995
31- Bakaları ile birlikte tv izlerken, onlara sormadan sürekli kumanda ile kanallarda değişiklik yaparım.	1,53	,850
32- Tv için uydu bağlantısı yaptıktan sonra daha fazla tv izlemeye başladım.	2,32	1,241
33- Tv için uydu bağlantısı yapıldıktan sonra aile içi iletişimimde azalma oldu.	2,06	1,209
34- Tv izlerken bir yandan da bir şeyler yerim.	3,43	1,082

Çizelge 4.4'de görüldüğü gibi, üniversite öğrencileri, televizyon izlemede oluşturdukları kültür ve etik ile ilgili olarak: televizyon izlerken bir yandan da bir şeyler yediklerini büyük ölçüde ifade etmişlerdir. Araştırmaya paralel olarak, Arnas (2005)'in araştırmasında da, çocukların %85,3'ünün televizyon izlerken bir şeyler yiyip içtiği sonucuna ulaşılmıştır.

Televizyonda sevdikleri program varken, misafir gelirse veya misafiri e giderseler, programın açılmasını isteme, uydu ba lantısı yaptıranların, uydu ba lantısının daha fazla televizyon izleme konulanına, aile içi ileti me engel olma, konulanına çok az katıldıklarını belirtmi lerdir. Ö rencilerin, ba kaları ile birlikte televizyon izlerken, kanalları sürekli de i tirmedikleri ve evde buldukları sürede televizyonun sürekli açık olmadı ı belirlenmi tir. Bu sonuçlar, ö rencilerin çok kanallı televizyon döneminde ya adıklarından, televizyonun yarattı ı dönü ümleri algılayamamı oldu unu veya televizyonu istenildi i gibi yönettiklerini gösterebilir.

4.4. Bilgisayar, Telefon Kullanımı ve Televizyon İzlemede Olu an Kültür Ve Eti in Cinsiyetlere Göre Farklılı ı

Çizelge 4.6. Üniversite ö rencilerinin, bilgisayar, telefon kullanımı ve televizyon izlemede olu turdukları kültür ve eti in cinsiyetlere göre farklılı ı ile ilgili t testi bulguları

Cinsiyete göre, Teknoloji kültürü ve etik	K		E		P
	\bar{x}	SS	\bar{x}	SS	
5.-Arkada larımla birlikteyken, kulaklıkla müzik dinlememin uygun olmadığı mı dü ünürüm.	4,21	,942	4,48	,930	,032
10-Yürürken cep telefonumla konu mamaya özen gösteririm.	2,85	1,360	2,26	1,111	,001
15- E-mail yazı masına ki iye özel hitap ile ba larım.	4,11	1,028	3,80	1,125	,026
17- Msn gibi internet a nda okul arkada larımdan gelen teklifleri kabul ederim.	3,32	1,136	3,95	1,,081	,000
28-Arkada ımın evine gitti imde tv de sevdi im bir program (maç, dizi vs.) varsa önce tv yi açmasını isterim.	1,84	,926	2,29	1,155	,001
29- Evime misafir geldi inde tv de sevdi im bir program(maç, dizi vs.) varsa tv yi kapatmam, izlemeye devam ederim.	1,74	,958	2,11	1,085	,005

Çizelge 4.5’de görüldü ü gibi, teknoloji kültürü ve etik ile ilgili bazı konularda, cinsiyetlere göre farklılı ma belirlenmi tir. Kız ö rencilerin, “yürürken, telefonla konu mamaya özen gösterme, e-mail yazı malarında hitaba dikkat etme” konularında erkeklerden daha hassas olduklarını belirtmi lerdir. Erkek ö rencilerinse, “arkada larıyla birlikte iken, kulaklıkla müzik dinlememe, msn gibi a lardan gelen teklifleri daha çok kabul etme, arkada ları ile birlikte iken sevdi i programların izlenmesini sürdürme” konularında daha istekli oldukları görülmü tür.

4.5. Bilgisayar, Telefon Kullanımı ve Televizyon İzlemede Oluşan Kültür ve Etik İnanışın Bölümlere Göre Farklılıklarını

Çizelge 4.7. Üniversite öğrencilerinin, bilgisayar, telefon kullanımı ve televizyon izlemede oluştuğu kültür ve etik inanışın bölümlere göre farklılıklarını ile ilgili t testi sonuçları

Bölümlere göre, Teknoloji kültürü ve etik	Bilgisayar Sistemleri		Bilgisayar Kontrol		P
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	
13- Toplu kullanım alanlarda(konferans salonu, kütüphane vs.) telefonumu sessize alırım.	4,85	,528	4,96	,191	,018
14-Telefonumun 24 saat açık kalmasını isterim.	3,94	1,279	4,29	1,160	,032
24- Gelen e-mailin, içeriğine bakmadan grubumda arkadaşlarıma ilere forward ederim(iletirim).	1,27	,634	1,08	,309	,002

Çizelge 4.6 'da da görüldüğü gibi, teknoloji kültürü ve etik ile ilgili bazı konularda, bölümlere göre farklılaşmalar belirlenmiştir. Toplu kullanım alanlarında bilgisayar kontrol bölümü öğrencilerinin, bilgisayar sistemleri öğrencilerinden daha dikkatli oldukları belirlenmiştir. Bilgisayar kontrol öğrencileri, telefonlarının 24 saat açık kalmasını, bilgisayar sistemleri öğrencilerine göre daha çok istediklerini belirtmişlerdir. Gelen e-mailin içeriğine bakmadan forward edenlerinse daha çok bilgisayar sistemleri öğrencileri olduğu görülmüştür.

4.6. Üniversite Öğrencilerinin Bilgisayar, Telefon Kullanımı Ve Televizyon İzlemede Oluştukları Kültür ve Etik İnanışın Öğretim Türüne Göre Farklılaşmaların Bulguları

Üniversite öğrencilerinin, bilgisayar, telefon kullanımı ve televizyon izlemede oluştuğu kültür ve etik inanışın öğretim türüne göre farklılaşmalarının olduğu belirlenmiştir.

5. SONUÇ

Teknoloji kültürü ve etik ara tırması ile a a ıdaki sonuçlara ula ılmı tır:

Üniversite ö rencilerinin, sokakta müzik çalar dinlerken iki kulaklı ı da çıkarma, banka i lemleri ile u ra ırken ya da kuaförde iken telefonla konu mama, telefonlarını açamadıkları zaman arayanla sonra ileti im kurma, arkada ları ile birlikteyken kulaklıkla müzik dinlememe, otobüs gibi toplu ta ıma araçlarında müzik dinlerken sesinin yüksek olmaması, toplu kullanım alanlarında telefonlarını sessize alma konularına tamamen katıldıklarını belirtmi lerdir. Cep telefonu ile ilgili olarak belirtilen bu durumlar, cep telefonunun hayatımıza ne kadar girmi te olsa bazı kültürel de erleri korkulacak derecede de i tirmedir ini, ileti im kurarken etik de erlere önem verildi ini göstermektedir.

Üniversite ö rencileri, arayanı beklemeye almanın kaba bir davranı oldu u konusuna pek katılmamaktadırlar. Bu konu, etik olarak de erlendirilebilir. nsanlar buldukları ortamın durumuna göre, arayanı beklemeye alabilirler. Uygun ortam olmadı ı zaman telefonu beklemeye almak, bulundu umuz ortamdakilere saygısızlık olmasın diye yapılmı sa, bu kültürel dü üncelerden kaynaklanmı olabilir.

Üniversite ö rencileri, arkada ı ile konu urken, cep telefonu ile ilgilenmenin iyi olmadı ına büyük ölçüde katılırsalar da, bir kısmının bu duruma dikkat etmedi i ortaya çıkmaktadır. Bireylerin birbirini etkileyerek cep telefonu ile ilgilenmeyi etik de erlendirmeye ba layabilir. Böyle bir durum ileti im engelini olu turaca ı için dikkat edilmelidir.

Özel günlerde ki iye özel mesaj göndermenin yanı sıra gelen mesajlarının aynen gönderildi i de görülmü tür. Gönderilen mesajlarda, iyi dilekler bulunsa da ki ilere özel olmaması bu durumun etik olmadı ını ve böyle bir kültürün olu mayaya ba ladı ı gösterebilir.

Üniversite ö rencileri, sokakta yürürken cep telefonu ile konu mamaya özen gösteririm sorusuna çok az katılımı cevabını verirken, toplu ta ıma araçlarında cep

telefonu ile konu mamaya büyük ölçüde katıldıkları görülmü tür. Günümüzde yürürken, cep telefonu ile konu manın bir kültür dönü ümüne neden oldu u, di er insanların duyabilece i ortamlar olan toplu ta ima araçlarında ise henüz yaygınla madı ı söylenebilir.

Üniversite ö rencileri, cep telefonu ile konu urken tanıdı mı görünce görmezden gelmediklerini belirtmi lerdir. Tanıdı mı görmezden gelmenin hem etik dı ı bir davranı oldu u hem de kültürümüze uymayaca ı bilinmektedir. Teknolojinin bu konuda bir dönü üme neden olmadı ı söylenebilir.

Cep telefonunun 24 saat açık kalmasının büyük ölçüde istendi i görülmekte, yeni bir kültür olu umu ya anmaktadır.

Üniversite ö rencileri, bilgisayar kültürü ve etik ile ilgili sorular için; resmi yazı malarda ifadelerine dikkat etmeye tamamen katılıyorum cevabını vermektedirler. Bu konuda kültür dönü ümünün ya anmadı mı etik de erin korundu unu söylemek mümkündür.

E-mail yazmaya özel hitapla ba lama, gelen e-mailleri geciktirmeden cevaplandırmanın büyük ölçüde yapıldı ı belirtilmi tir. Arkada larımla sohbet ederken bilgisayarla ilgilenirim sorusuna çok az cevabı vererek ö rencilerin, ileti ime dikkat ettikleri, kültürel de erlerin korundu u söylenebilir. Msn gibi a larda tanıdıklarını ile ileti ime geçmenin büyük ölçüde oldu u bulunmu tur. Bunun kültür halini aldı ı dü ünülebilir. Msn gibi a larda, tanıdıklarını görmezden gelmenin etik bulunmadı ı söylenebilir. Msn de çevrim içi oldu u halde çevrim dı ı görünürüm sorununa da kısmen cevabı verilmi , böyle bir kültürün oldu u görülmü tür.

Google' da ki iler hakkında ara tırma yapmanın çok yaygın bir kültür halini almadı mı söylemek mümkündür. Ancak ara tırma yapanların da, bu durumu sakladı ı görülmü tür, böyle yaparak etik davranılmadı ı söylenebilir.

Gelen e-maillerin, içeriğine bakmadan, diğer insanlara gönderiminin hiç yapılmadığı belirtilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin, yüz yüze iletişimi, e-mail atmaya tercih ettikleri, internet üzerinden sohbet ederken kimliklerini hiç gizlemediklerini belirtmişlerdir. Bu konularda, kültürel bir dönüşümün yaşanmadığı söylenebilir.

Teknolojik cihazlardan bir diğeri olan televizyonunda çok yüksek oranlarda dönüşümlere neden olmadığı saptanmıştır. Televizyon izlerken, bireyler atırdırma kültürü oluşmuştur. Televizyon bireyler arası iletişim engeli olarak değerlendirilmemiştir. Üniversite öğrencileri, televizyon da sevdiği bir program olduğu zamanlarda bile gelen misafirlerle ilgilendiklerini belirtmişlerdir. Kumanda ile kanallarda değişiklik yapma konusunda, yüksek bir oran çıkmamıştır. Bu sonuç, teknolojiyi istenilen biçimde yönlendirebilen yeni bir iletişim neslini de göstermektedir.

Teknoloji kültürü ve etik ile ilgili araştırmada, cinsiyetlere göre farklılıklar görülen durumlar vardır. Bu durumların genellikle kız öğrencilerin duygusal yönlerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Örneğin, kız öğrenciler, arkadaşlarıyla geldiğinde televizyon izlemeyi sürdürmenin doğru olmadığını, e-mail yazarken hitabın unutulmaması gerektiğini erkek öğrencilere göre daha yüksek oranda belirtmişlerdir.

Bölgelere göre, bazı konularda farklılık görülürken, örneğin türüne göre farklılaşmalar bulunmamıştır.

Sonuç olarak, teknolojinin korkulan boyutlarda, dönüşümlere neden olmadığı ancak oranların çok da umut verici bulunmadığı söylenebilir.

Araştırma sonucunda, elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki öneriler yapılabilir:

Bireylere, bakışları ile iletişim kurarken cep telefonu, bilgisayar ve televizyon gibi araçlarla ilgilenmenin iletişim engeli oluşturduğu benimseltilmelidir.

Özel günlerde, hazır mesajlar yerine kişilere özel mesaj atma özendirilmelidir. Sokakta yürürken veya toplu taşıma araçlarında gerekli olmadıkça cep telefonu ile konuşmanın çok etik olmadığı anlatılmalıdır.

E- mail yazarken, hitap ile başlamak gerektiği hatırlatılmalıdır. Gelen maillerin en kısa sürede cevaplanması ihmal edilmemelidir.

Teknoloji kullanırken, iletişim engellerinin oluşmasını engelleyici şekilde hareket edilmeli, bunu önmesi için toplum bilinçlendirilmelidir.

Teknoloji kültürü ve etik ile ilgili araştırmalar yaparak oluşan dönüşümler izlenmelidir.

Özellikle iletişim kopukluklarını engellemek için, kültürel değerlerin engellenmesi ve etik anlayışının kendini koruması için çalışmalar yapılmalıdır.

6. KAYNAKLAR

- Acar, M., Demir, Ö., 1997. Sosyal Bilimler Sözlüğü. Ankara, Vadi Yayınları, 346. Ankara.
- Ahmed, E., 2002. Information Technology and Social Change. Minnesota Futurists, 26, 102-104.
- Akarsu, B. 1998. Ahlak Felsefesi. İstanbul, nkılâp Kitapevi, 157, İstanbul.
- Akçalı, S., 2007. Tüketim Toplumunda Çocukluğun Yitimi, Çocuk ve Medya. Ankara, Ebabil Yayıncılık, 216, Ankara.
- Akgül, A., 2006. Popüler Kültür-Televizyon ilişkisi Üzerine Bir Değerlendirme. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 131, Aydın.
- Akman, Y., 2002. İnternet Çağında Gazetecilik. İstanbul, Metis Yayınları, İstanbul.
- Alain, T., 2000. Birlikte Yaşayabilecek Miyiz?. Çeviren. Olcay Kural, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 408, İstanbul.
- Alanku, S., 2003. Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya, İstanbul, İPS İletişim Vakfı Yayınları, 188, İstanbul.
- Altay, D., 2003. Küresel Köyün Medyatik Mimarı Marshall McLuhan, 21. Yüzyıl İletişim Çağını Aydınlatan Kuramcılar/Kadife Karanlık (Ed.: Nurdogan Rigel vd.), İstanbul. Su Yayınları.
- Anonim, 2004. http://www.nethaber.com/haber/haberler/0,1082,131215_3,00.html, Erişim Tarihi: 7.07. 2009.
- Anonim, 2004. <http://www.canaktan.org/yenitrendler/bilgi-toplumu-douu.htm>, Erişim Tarihi: 7.07. 2009.
- Anonim, 2009. İletişim Teknolojileri ve Pazarlama: WAP. <http://ilef.ankara.edu.tr/pil/yazi.php?yad=2497>, Erişim Tarihi: 19.11. 2009.
- Anonymous, 2008. <http://www.realsimple.com/realsimple/package/0,21861,1867744-1838527-4,00.html>, Erişim Tarihi, 15.06.2009.
- Arnas, Y., 2005, 3-18 Yaş Grubu Çocuk Ve Gençlerin İnteraktif İletişim Araçlarını Kullanma Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi. The Turkish Online Journal Of Educational Technology, 4, 4, 20-27.
- Aslan, C., 1997. Sosyoloji Kavramlar ve Kullanımlar. Adana, Baki Kitabevi, 233, Adana.

- Aslan, Ö., 2007. Bilgi Toplumunda Teknolojinin Ve Teknoloji Politikalarının Yeri. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 246, İstanbul.
- Atabek, Ü., 2001. İletişim ve Teknoloji. Ankara, Seçkin Yayınevi, 157. Ankara.
- Ataseven, F., 1991. Teknolojik Gelişme, Kitle İletişim Araçları ve Okul, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6, 87-109.
- Avcı, N., 1999. Enformatik Cehalet. İstanbul Kitabevi Yayınları, 240, İstanbul
- Ayalı, Z., 2006. Televizyonun Popüler Kültürü Oluşturma Ve Yayma Etkisi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Sinema Televizyon Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 126, İstanbul.
- Aydın, İ., 2003, Eğitim Ve Öğretimde Etik, Ankara, Pegem Yayıncılık, 221. Ankara.
- Aydınoğlu, H., 2006. Popüler Kültürün Lise Gençliğine Etkileri. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 143, Eskişehir.
- Aykut, M., 2003. Telekomünikasyon ve Türkiye, Nereden Nereye?. http://www.antrak.org.tr/gazete/072003/mustafa_aykut.htm Erişim Tarihi: 19.11.2009.
- Bal, H., 2004. İletişim Sosyolojisi. Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları, Isparta.
- Balcı, A., 2001. Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler. Ankara, Pegem A Yayıncılık. 376, Ankara.
- Baran, Y. 2004. Ünsal Oskay ile Popüler Kültür Üzerine Söyleşi. <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/sayi57/baran-ozudogru.htm>. Erişim tarihi: 12.05.2009.
- Bağcı, R., 2007, Özel Öğretim Kurumlarında Karşılaşılan Etik Dışı Davranışlar (Denizli İli Örneği). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri, Eğitim Yönetimi ve Denetimi, Yüksek Lisans Tezi, 136, Sakarya.
- Bayrak, S. 2001. Ahlakı ve Sosyal Sorumluluk, İstanbul: Beta Basım ve Yayımlar Dağıtım. İstanbul.
- Berson I., Berson M., 2003. Digital literacy for effective citizenship. Social Education. 67, 3, 164-167.
- Beşer, Z., 2007. Teknoloji ve Toplum: Ortaöğretim Öğrencilerinde Teknoloji Kullanımı ve Etkileri. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 159, İstanbul.

- Beyit, A., 2006. Bilgi Ve İletişim Teknolojilerinin Kentsel Sistemin Dönüşümüne Etkileri. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi,170, Konya.
- Bostancı, N., 2003. Toplum Ve Kültür, Sosyolojiye Giriş. Ankara, Martı Yayınevi, 626, Ankara.
- Bozkurt, V., 2000., Enformasyon Toplumu Ve Türkiye. İstanbul, Sistem Yayıncılık, 210, İstanbul.
- Budak, S. 2005. Psikoloji sözlüğü (3, Basım). Ankara. Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Burton, G., 1999. Media and Popular Culture, Hodder and Stoughton, UK .20.
- Bülbul, R.A., 2001. İletişim ve Etik. Ankara, Nobel Yayınevi, 302, Ankara.
- Castells, M., 2006. Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür. İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. İstanbul.
- Cerdan, N.C., 1992. İletişim ve Toplum, Medya Dünyası, Der.: Jean-Marie Choron. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Cevizci, A., 2002. Etik ve Giriş. İstanbul, Paradigma Yayınları, 385, İstanbul.
- Chisholm J.,2006, Cyberspace violence against girls and adolescent females. Annals New York Academy of Sciences. 1087, 74-89.
- Colwell, J., 2003. Kato M. Investigation of the relationship between social isolation, self-esteem, aggression and computer game play in Japanese adolescents. Asian Journal of Social Psychology. 6, 149-158.
- Cücelolu, D. 1987. İnsan İnsana, İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi, 268, İstanbul.
- Çağrı, K., 2006. Toplumsal Değişim Metaforu Olarak Mektup, Hece Mektup Dergisi, Özel Sayısı.10-12.
- Çakmakçı, A., 1999. Türkiye'nin Teknoloji Tarihi. TUB TAK, TTGV ve TUS AD 2. Teknoloji Kongresi Bildirileri, İstanbul, 37.
- Çamkara, A., 2007. Teknoloji Ve Kültürel Endüstri: Web'ten "Cep'e Alkışların Dönüşümü. Millî Folklor Dergisi, 75, 27-29.
- Dağdaş, E., 2002. Basında Ortaya Çıkan Yeni İletişim Teknolojilerinin Okuyucular Üzerindeki Etkileri, İstanbul İletişim Fakültesi Dergisi XIV, 16, 253-280.

- Dayanç, T., 2007. Sınıf Öğretmenliği Aday Öğretmenlerinin Mesleki Etik Konusundaki Görüşleri Ve Mesleki Etik Kavramları Çözümleme Biçimleri. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları Ve Öğretimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 121, Bolu.
- Dedeoğlu, G., 2006. Bilim Toplumunda Etik Sorunlar. II. Uygulamalı Etik Kongresi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Doğan, B., 2006. Popüler Kültürün Tüketim Aracı Olarak Bilgisayar Oyunlarında Sunulan Yaşam Tarzı. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Gazetecilik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 209, İzmir.
- Dökmen, Ü., 1999. İletişim Çatışmaları ve Empati. İstanbul, Sistem Yayıncılık, 365, İstanbul.
- Duman, B., Dede, Z., Eryürekli, A., 2003. Her şey İletişimle Başlar. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi36/duman.htm>. Erişim tarihi: 02.01.2007.
- Dura, C.,1990. Bilgi Toplumu. Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 342, Ankara.
- Engin, İ., 1990. Kültür Kişilik İlişkisi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 1, 2, 171-176.
- Erdem, Z., 2008. Öğretmen Adaylarının Bilim Teknolojilerini Kullanmalarının Etik Açısından Değerlendirilmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar Ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği Programı, Yüksek Lisans Tezi,135, İzmir.
- Erdentu, A., 1986. Kültür Alanı Yaklaşımı. T.D.K. Yayınları, Ankara. 229.
- Erdoğan, İ., 2004. Popüler Kültürün Ne Olduğu Üzerine. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi57/erdogan.htm>. Erişim Tarihi: 12.05.2009.
- Erdoğan, İ., Korkmaz, A., 2005. Popüler Kültür Ve İletişim. Ankara. Erk Yayınları, 362. Ankara.
- Ergin, A., 1998. Öğretim Teknolojisi ve İletişim. Ankara, Anı Yayıncılık.
- Erjsem Y., Çalıcı M., 2006. Televizyon Ve Gençlik: Yerli Dizilerin Gençlerin Model Alma Davranışları Üzerindeki Etkisi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 30, 1, 15-30.
- Erol, M., 1999. Sosyal İlişkilerin Çerçevesini Belirleyen Etmenler. Cumhuriyet Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 23, 15-16.

- Feenberg, A., 1991. Critical Theory of Technology. New York Oxford University Press.
- Fiske, J., 1990. Reading The Popular, London: Routledge.
- Forester, T., Morrison, P., 1992. Computer Ethics: Cautionary Tales and Ethical Dilemmas in Computing. USA: Maple-Vail Incorporation.
- Genç, K., 2007. Sözel Dünya'dan - Sanal Dünya'ya Bir İletim Hiyerarşisi: Mektup E-Posta – Msn. Millî Folklor Dergisi, 75, 143 -150.
- Ghazali, H., 2003. Examining High-School Students' Views on Computer And Information Ethics. Doctor of Philosophy, Kansas State University, Department of Foundations and Adult Education. <http://proquest.umi.com/pqdweb?index=6&did=765137191&SrchMode=&sid=5&Fmt=6&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PD&TS=1197374641&clientId=42977>. Erişim Tarihi: 11.12.2007
- Giddens, A., 2000, Sosyoloji, (Çev: Talip Kabadayı). Ankara, Ayraç Yayınevi, 552-554.
- Gökçe, O., 2002. İletim Bilimine Giriş, İnsanlar Arası İletimlerin Sosyolojik Bir Analizi. Ankara, Turhan Kitabevi. 165, Ankara.
- Göksel, F. A., 1994. Etikten Deontolojiye (Başlayıcı Kuralların Oluşumu). Tıbbi Etik.
- Göksel, G., 2004. Teknoloji-Yayıncılık- İletim Teorileri Üzerine 2, Broadcasterinfo Dergisi, 14, 120-121.
- Görkey, D., 2008. İnternet Reklamcılığı: Etik Ve Hukuk Sorunsalı. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon Sinema Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 273, İstanbul.
- Greverus, I.M., 1982. Plädoyer für eine multikulturelle Gesellschaft. in Volker Nitschke Hg.: Multikulturelle Gesellschaft - multikulturelle Erziehung? Stuttgart.
- Gülbilek, N., 2001, Vitrinde Yaşamak 1980'lerin Kültürel İklimi. (Üçüncü Basım. İstanbul, Metis Yayınları, 123, İstanbul.
- Güneş, S., 2001. Medya ve Kültür. Ankara, Vadi Yayınları, 208, Ankara.
- Güngör, E., 1995, Türk Kültürü Ve Milliyetçilik, Ötüken Neşriyat A. Ş., İstanbul.
- Güngör, E., 2007. Türk Kültürü ve Milliyetçilik. İstanbul, Ötüken Yayınları, 236. İstanbul.

- Güven, Ö., 1999. Türklerde Spor Kültürü. Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 373. Ankara.
- Güvenç, B., 1993. Türk Kimliği. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 456, Ankara.
- Güvenç, B., 1999, İnsan ve Kültür. İstanbul. Remzi Kitabevi, 399. İstanbul.
- Haçerlioğlu, O., 1982. Felsefe Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Horman JP, 2005. Hansen CE, Cochian ME, Lindsey CR. Liar, liar: internet faking but not frequency of use affect social skills, self-esteem, social anxiety, and aggression. Cyber Psychol Behav. 8,1, 1-6.
- Çiğli, G., 2002, Sosyolojiye Giriş, Anı Yayıncılık, Ankara.
- İhan, V., 2005. Teknolojide İnsani Boyut: Yeni İletişim Teknolojilerinin Gündelik Hayattaki Yeri (Kayseri Örneği), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Sinema Televizyon Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 158, Kayseri.
- Kabakçı, I., Odabaşı, H., 2003. Bilgi Toplumunda Altı Başlıklı Öğretmen, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13, 1, 97-103.
- Kalkan, H. Keskin A., Akgün E., 2002 İnternet ve Siyasal Yaşam: Literatür Derlendirmesi ve Bir Sentez Arayışı. <http://inet-tr.org.tr/inetconf8/bildiri> . Erişim Tarihi: 01.03.2008.
- Kaplan, Y., 1991, Enformasyon Devrimi Efsanesi (Modernleşme Kuram ve Uygulamalarının Eleştirisi, Rey Yayıncılık, Kayseri.
- Karaca, M., 2007. Sosyolojik Bir Olgu Olarak İnternet Gençliği: Elazığ Örneği. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 289, Elazığ .
- Karadağ, E., Sağlam, H., Baloğlu, N., 2008. Bilgisayar Destekli Eğitim[BDE]: İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Tutumlarına İlişkin Bir Araştırma. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1, 251-266.
- Karaduman, M., 2003. İnternet ve Gazetecilik, Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya, der: S. Alanku , BIA-IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Karasar, N., 1995. Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara, Alkım Yayınevi, 292. Ankara.
- Kaya, A., 2004. Uygun Teknoloji Seçimi ve Kalkınma İçinde Kalkınma Ekonomisi, Der. Taban, Sami ve Kar, Muhsin. Bursa, Ekin Kitabevi.

- Kelleci, M., 2008, İnternet, Cep Telefonu, Bilgisayar Oyunlarının Çocuk ve Gençlerin Ruh Sağlığına Etkileri, TAF Preventive Medicine Bulletin, 7. 3, 253-256.
- Kert, S., Kert,A., 2008, İlköğretim Öğrencilerinin Çevrimiçi Ortamda E -Zamanlı ve E -Zamansız İletişim Profilleri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 7, 25, 25-38.
- Keser, A., 2000. Küreselleşen Dünyanın Yeni Geleceği, Elektronik Ticaret, Derleyen Veysel Bozkurt. İstanbul, Alfa yayınları, 771. 91.
- Kocada , B.. 2002. Görsel Medya ve İddet Kültürü Orta Öğretim Çağında Gençlerin İddet Etiliminde Görsel Medyanın Etkisi- Malatya İli Uygulaması. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi,180, Malatya.
- Kocada , B., 2005. Kültür ve Medya. Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, 34, 1-13.
- Kongar, E., 1993. Demokrasi ve Kültür. İstanbul, Remzi Kitabevi, 221. İstanbul.
- Kongar, E., 1995. Toplumsal Değişim Kuramları ve Türkiye Gerçeği, Remzi Kitabevi, 460, İstanbul.
- Kozano lu, C., 1996. 80'lerde Gündelik Hayat. Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi. Yüzyıl Biterken. İletişim Yayınları. 13, 70. İstanbul.
- Köksal, A., 2002. Yirmi birinci Yüzyıla Başlarken Yaşanan Büyük Değişim. http://dergi.tbd.org.tr/yazarlar/18022002/aydin_koksal.htm. Erişim Tarihi: 02.05.2009.
- Kraut R, Patterson M, Lundmark V, Kiesler S, Mukophadhyay T, Scherlis W.,1998. İnternet paradox: Asocial technology that reduces social involvement and psychological well-being? American Psychologist. 53, 9, 1017-1031.
- Kubey R., Lavin M., Barrows J.2001. İnternet use and collegiate academic performance decrements. Early findings. Journal of Communication. 366-382.
- Kuçuradi, ., 2002. Polis Meslek Etiği, Editör, . Bal, M.B. Eryılmaz, Polis Akademisi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Kutluata, A., 2009, Bilişim ve Etik, <http://Kutluata.Net/Bilisimetik.Asp>. Erişim Tarihi: 15.06.2009.
- Larry P., 1995. McLuhan Meets the Net, Communications of the ACM. <http://som.csudh.edu/cis/lpress/articles/macl.htm> .Erişim Tarihi: 13.14.2000.
- Maden, A., 1993. Yönetim ve Kültür. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi,1, 137-143.

- Mason, Richard O. 1986. Four Ethical Issues of Information Age, MIS Quarterly, 10,1, 5-11.
- McDermott, J., 1981. Technology: the opiate of the intellectuals. In A. H. Teich (Ed.). Technology and man's future, 142.
- Mcquail, D., Sven W.,1997. Kitle ileti im Modelleri. Çev. Konca Yumlu, Ankara. me Kitabevi.
- Mejuyev,V.,1987., Kültür ve Tarih, Çev. S. Yokova, Ba ak Yayınları, Ankara, s.128.
- Mitcham, C., Mackey,R., 1983, Introduction: Teknology as a Philosophical Problem, C. Mitcham and R. Mackey (eds.), *Phüosophy and Technology*, The Free Press, London.
- Moles, A., 1983. Kültürün Toplumsal Dinami i. Nuri Bilgin (Çeviren). zmir. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Mollavelio lu, M. ., 2003. Küçük ve Orta Ölçekli letmelerde Bilgi Teknolojilerinin Etik Kullanımı ve Bir Uygulama. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, 109, Erzurum.
- Moor, James H.,1985. What is Computer Ethics?.Journal of Metaphilosophy, 16, 4, 6-275.
- Mutlu, E.,1991. Televizyonu Anlamak. Ankara, Gündo an Yayınları.288,Ankara.
- Mutlu, E., 2004, leti im Sözlü ü. Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 462, Ankara.
- Naisbitt, J., 2004. nsan ve Teknoloji , Çev. Dr. Orkunt Ayaz, Huban Yıldırım, Mehpare Sayan Kileci, stanbul, CSA Global Yayın Ajansı, XV.
- Oktay, A., 1996. 80'lerde Türkiye'de Kültürel De i im.Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi. Yüzyıl Biterken. stanbul. leti im Yayınları.13, stanbul.
- Oktay, A.,2004. Sanat Ve Siyaset. stanbul, Everest Yayınları, 198, stanbul.
- Oktay,A., 2002. Türkiye'de Popüler Kültür. stanbul, Everest Yayınları 334. stanbul.
- Özbek, O., 2003. Beden E itimi Ö retmenlerinin Meslek Etik lkeleri ve Bu Etik lkelere Uyma Düzeyleri. Ankara Üniversitesi, E itim Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi, 120, Ankara.
- Özgener, . 2004. Ahlakının Temelleri: Yönetmel Bir Yakla ım, Nobel Yayınları. 432, stanbul.
- Özkök, E., 1985. Kitlelerin Çözülü ü: leti im Kuramları Açısından. Ankara, Tan Yayın, 01-1970, 384. Ankara.
- Özlem,D.,2004, Etik Ahlak Felsefesi, stanbul, nkılap Kitapevi, 245, stanbul.

- Pacey, A., 1983. The Culture of Techonology.The MIT Pres,Cambridge, Masschusetts.
- Pieper, A., 1999. Eti e Giri . (Çev. Veysel Atayman-Gönül Sezer). stanbul, Ayrıntı Yayınları, 287, stanbul.
- Poloma, M., 1993. Ça da Sosyoloji Kuramları, Çev: Hayriye Erba , Gündo an Yayınları, Ankara, 223–227.
- Reimann, H., 1986. Die Vitalität "autochthoner" Kulturmuster. Zum Verhältnıs von Traditionalität und Moderne, in: Neidhardt u.a. Hg. Opladen: Kultur und Gesellschaft.
- Resnik, B., 2004. Bilim Eti ine Giri . Vicdan Mutlu (çev.). stanbul. Ayrıntı Yayınları, 299. stanbul.
- Rosenththal, M., Yudin P., 1997. Felsefe Sözlü ü. (Çev. Aziz Çalı lar), stanbul. Sosyal Yayınları, 253-280.
- Sarı, Ü., 2006. Kitle Kültürü Ve Popüler Kültür Ba lamında, Kitle leti im Araçlarının Kitle Kültürüne Etkileri: Örnek Olarak Pop star Türkiye Yarı ması. stanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon Sinema Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 203s, stanbul.
- Simon, R., 1983. Pursuit of happiness and lust for powerin technological society.
- Smith, K., 1994. New Directions in Research and Technology Policy: Identifying the Key Issues. Step Report.
- Suler J., 2004. Computer and cyberspace addiction. International Journal of Applied Psychoanalytic Studies. 1, 359-362.
- ahin, C., 2005. Türkiye’de Gençli in Toplumsal Kimli i ve Popüler Tüketim Kültürü. Gazi E itim Fakültesi Dergisi, 25, 2, 157-181.
- entürk, Ö.,2006, Folk Kültürden Popüler Kültüre Geç i in Örneklerinden Biri: Vizontele. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü leti im Bilimleri Anabilim Dalı Radyo Televizyon Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- enyapılı, Ö., 1981. Toplum ve leti im. Ankara, Turhan Kitabevi.260, Ankara.
- Takı , T., 1999, Etik. Do u-Batı Dü ünçe Dergisi, 4, 7-8.
- Tellan, B., 2004. Üretim Ve Tüketim Süreci Açısından Popüler Kültür ve Medya li kisi: Kurtlar Vadisi Örne i. Bilim Ve Aklın Aydınli nda E itim Dergisi MEB Yayınları, 57, 197.

- Tezcan, M., 1997, Kültürel Antropoloji. Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Timisi, N., 2003. Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi. Ankara, Dost Kitapevi Yayınları, 253. Ankara.
- Titrek, O., Horzum B., Ayas T., 2004. Ethical Values And Their Requirements In Internet Based Education, <http://www.trakya.edu.tr/congress/en/papers09.htm>. Erişim Tarihi: 13.04.2006.
- Tuna, M., 2008. İlköğretim Çağındaki Çocukların Sosyalleşmesinde Popüler Kültürün Rolü. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 218, Isparta.
- Turan, S., 2006. Bir Medyalaştırma Aracı Olarak Bilgisayar ve İnternet İletişim Teknolojileri: Eleştirel Bir Bakış. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi, 1,2, 71-86.
- Turgut, S., 2002. Etik ve Değerler Eğitimi. İzmir, Kanyılmaz Matbaası.
- Turhan, M., 1972, Kültür Değişimleri. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 56.
- Türkdoğan, O., 1996. Değişim Kültür ve Sosyal Değişim. İstanbul, Kültür Sanat Yayıncılık, 584, İstanbul.
- Ulusam, S., Aşık, K., Çanyılmaz, E., 2001, Bilgi Teknolojileri Etiği. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bilgi Sistemleri, Araştırma Projesi.
- Ural, S., 2006. Teknoloji Daha Fazla Üretim Demek Demektir. http://www.dunyagazetesi.com.tr/news_displayprn.asp Erişim Tarihi: 30.03.2008.
- Uslu, Z., 2007. Yeni İletişim Araçları Ve Toplumsal Etkileri. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 10, 1, 224-234.
- Uysal, Ö., Odabaşı, F., 2006, Bilgisayar Etiği ile İlgili Konular. <http://home.anadolu.edu.tr/~ouysal/documents/uysal-odabasi.doc>. Erişim Tarihi: 05.09.2009.
- Ültanır, G., 2003. Etik ve Kültürel Değişim-Eğitimde Kültürün Hangi Boyutlarının Genç Kuşaklara Aktarılacağı Kaygısı. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23, 3, 291-309.
- Üney, T., 2005. Gelecek İçin Hazır Mıyız? <http://www.tbv.org.tr/TBV/Documents/Yayinlar/Makaleler/GelecekIcinHazirMiyiz.pdf>. Erişim tarihi: 3 Mart 2005.

- Üür, ., 2009. Teknoloji Felsefesi Üzerine ya da Tarihin Tanrısı Teknoloji Midir?. Mülkiye dergisi, XXV, 230, 7-26.
- Yavaş, E., 2002. İnsan Yaşamının Çok Biçimli Çeşitliliğinin Dönüşümü; Kimlik Duygusu Versus İktidar-ı Cumhuriyet daresi. İstanbul İletişim Fakültesi Yayınları, 16, 337-361.
- Yıldız, S., 2004. Televizyonlarda Yayınlanan Magazin, Eğlence Ve Yarınma Türü Programların Toplumsal Kültür Üzerine Etkileri Kırkkale ve Ankara Örneği. (<http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/sayi57/yildiz.htm>). Erişim Tarihi: 03.09.2009.
- Yıldız, E., Bitirim, S., 2005. Kültürlerarası İletişim Açısından Üniversite (Dünya Üniversite Oyunları) İzmir 2005. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 32, 165-186.
- Yumlu, K., 1994. Kitle İletişim Araştırmaları. İzmir, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.
- Yüksel, E., 2001. Medyanın Gündem Belirleme Gücü. Çizgi Kitabevi Yayınları, 238. Konya.
- Zeybek, I., 2002. Yeni Bir İletişim Dizgesi: Chat Dili. İstanbul, İletişim Fakültesi Dergisi, 16, 417- 434.

EK -1

<p>Açıklama: Anket teknoloji kültürü ve olu turdu u eti i belirlemek amacıyla düzenlenmiştir. A a ıda verilen durumlara ili kin seçeneklerden size en uygun olan ıkı (X) koyarak i aretleyiniz. sminizi yazmanıza gerek yoktur.Bilgiler yalnızca ara tırma amacı ile kullanılaca ı için ba ka bir ki i ya da kurum tarafından görülmeyecektir.Verilen durumlarda gerçek görü ünüzü yansıtanız ara tırma sonuçlarının geçerlili i bakımından çok önemlidir. Yardımlarınız için te ekkür ederim. Betül Özaydın <i>Bilgisayar kullanımı ve TV izleme ile ilgili sorulara, evinizde bu cihazlar varken nasıl kullandı nızı dü ünerek cevap veriniz.</i> Cinsiyet: K() E () Bölümünüz:..... Ö renim Türü: I.Ö r. () II.Ö r. () Günlük bilgisayar kullanım süresi: 1-2 saat() 3-4 saat() 5-6 saat () Günlük cep telefonu kullanım süresi:1-2 saat() 3-4 saat() 5-6 saat () Günlük televizyon izleme süresi: 1-2 saat() 3-4 saat() 5-6 saat ()</p>	Hiç katılmıyorum	Çok az katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Büyük ölçüde katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1-Sokakta müzik çalarımı dinleyerek yürürken, tanıd ım biriyle kar ıla tı ımda, konu mak için her iki kulaklı ımı da çıkarırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2.Bankada bir havale yaparken, kuaförde saçımı yaptıırken ya da sipari verirken vb. telefonla konu manın do ru olmadı ını dü ünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3-Cep telefonumdan arandı ımda, uygun de ilsem arayan ki iyle daha sonra ileti im kurarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4.Cep telefonumdan arandı ımda, arayanı beklemeye almanın kaba bir davranı oldu unu dü ünürüm	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5.-Arkada larımla birlikteyken, kulaklıkla müzik dinlememin uygun olmadı ını dü ünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6.Otobüs gibi toplu alanlarda, kulaklıkla müzik dinlerken sesinin yüksek olmamasına dikkat ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7-Arkada ımla konu urken, cep telefonumla ilgilenmem ya da sms göndermemin uygun olmadı ını dü ünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8-Özel günlerde ki iye özgü sms yazarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9-Özel günlerde gelen smsleri di er ki ilere aynen gönderirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

	Hiç katılmıyorum	Çok az katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Büyük ölçüde katılıyorum	Tamamen katılıyorum
10-Yürürken cep telefonumla konu mamaya özen gösteririm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11-Cep telefonu ile konu urken, tanıdı ımı görürsem, görmezden gelip konu mamı devam ettiririm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12-Toplu ta ıma araçlarında telefonla konu mamaya özen gösteririm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13- Toplu kullanım alanlarda(konferans salonu, kütüphane vs.) telefonumu sessize alırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14-Telefonumun 24 saat açık kalmasını isterim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15- Mail yazı masına ki iye özel hitap ile ba larım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16-Kendimle ilgili önemli haberleri, tanıdıklarına maille göndermenin uygun oldu unu dü ünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17- Msn gibi internet a ında okul arkada larımdan gelen teklifleri kabul ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18-Gelen mailleri geciktirmeden cevaplandırırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19-Yeni tanıdı ım insanları, daha iyi tanımak amacı ile, ismini google'a yazarak hakkında ara tırma yaparım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20-Yeni tanıdı ım insanların ismini google'a yazarak hakkında ara tırma yaptı ımı söylerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21- nternet üzerinde sohbet ederken, kimli imi gizleyerek, insanları yanıltırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22-Resmi bir mail yazı masında ifaderime ve kullandı ım sembollere (☺) dikkat ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23- Msn de çevrimiçi oldu um halde çevrimdı ı görünmenin uygun oldu unu dü ünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24- Gelen mailin, içeri ine bakmadan grubumda ki ki ilere forward ederim(iletirim).	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25-Arkada larımla sohbet ederken bir yandan da bilgisayarım ile ilgilenirim (oyun vs.)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26- Bir yakınımla yüz yüze görüşmek mümkün oldu u halde mail atmayı tercih ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27- Evde bulundu um süre içerisinde bilgisayarım mutlaka açık olmalıdır	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

	Hiç katılmıyorum	Çok az katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Büyük ölçüde katılıyorum	Tamamen katılıyorum
28-Arkada ımın evine gitti imde tv de sevdi im bir program(maç, dizi vs.) varsa önce tv yi açmasını isterim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29- Evime misafir geldi inde tv de sevdi im bir program (maç, dizi vs.) varsa tv yi kapatmam, izlemeye devam ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
30- Evde bulundu um süre içerisinde tv mutlaka açık olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
31-Ba kaları ile birlikte tv izlerken, onlara sormadan sürekli kumanda ile kanallarda de i iklik yaparım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
32-Tv için uydu ba lantısı yaptıktan sonra daha fazla tv izlemeye ba ladım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
33-Tv için uydu ba lantısı yapıldıktan sonra aile içi ileti imimde azalma oldu.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
34- Tv izlerken bir yandan da bir eylem yerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

ÖZGEÇM

Adı Soyadı : Betül Özaydın

Do um Yeri, Yılı: Isparta / 19.04.1984

Medeni Hali: Bekar

Yabancı Dili : İngilizce

E itim Durumu

Lise : Isparta Anadolu Lisesi 1999 - 2002

Lisans: S.D.Ü. T.E.F. Bilgisayar Sistemleri Ö retmenli i 2003– 2007

Çalı tı ı Kurumlar

Isparta Meryem Albayrak Anadolu Ticaret Meslek Lisesi: 2007- 2008 E itim
Ö retim Yılı

S.D.Ü. Yalvaç M.Y.O. : 2007 Güz dönemi

S.D.Ü. Atabey M.Y.O. : 2008